

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. G. LUND.

Et Afsnit af det danske Snedkeris Historie

AF

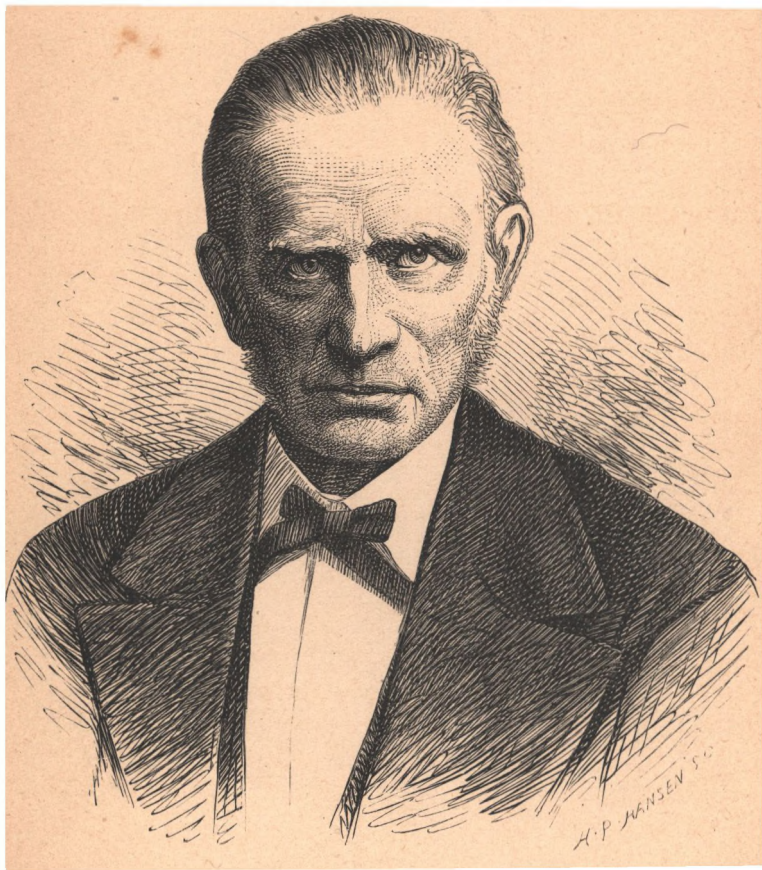
C. NYROP.

Med et Portrait af J. G. Lund.

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1883.

A handwritten signature in black ink, appearing to be "H. P. Jensen". The signature is written in a cursive style with a long horizontal stroke extending to the left.

J. G. LUND.

Et Afsnit af det danske Snedkeris Historie

AF

C. NYROP.

Med et Portrait af J. G. Lund.

KJØBENHAVN.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1888.

Særtryk af Industriforeningens Maanedsskrift 1883.

Personregister.

- Aabye, Th., Kammerraad, 15.
Abildgaard, N., Professor, 6.
Algren-Ussing, T., 15.
Almind, T., Billedskærer, 36.
Andersen, A. D., Snedkerm., 4.
Anker, C., Etatsraad, 10, 11, 12;
— P., Generalkonsul, 11.
Appleby, Peter, Reebslager, 7, 12.
- Bayne, A., Snedker, 12.
Bindesbøll, M. G., Architekt, 2, 22.
Bissen, H. V., Billedhugger, 22.
Bruun, H. C., Meubelmagasineier, 18.
Brøttrup, J., Snedkerm., 12, 15, 19;
— S., Snedkerm., 11, 12.
- Callesen, C., Meubelmagasineier, 18.
Carstensen, Georg, 28; — J., Snedkerm., 41.
Christensen, C. F., Theatermaler, 35.
Cortsen, J., Snedkerm., 41, 44.
- Dein, A. N., Slagtermester, 5; —
J. R., Redacteur, 2, 40; — S.,
Slagtermester, 2.
Duntzfeldt & Cp., 20.
- Eberhardt, Overkrigscommissair, 2.
Erichsen, Fuldmægtig, 14.
- Faber, Peter, 32, 33, 34, 45.
Fjeldskov, N. V., Billedskærer, 36.
Frederiksen, H. P., Fineerskærer,
22, 39.
- Freund, H. E., Billedh., 6, 22.
Frørup, C. C., Stolemagerm., 19.
- Hansen, C. B., Hof-Stolemager, 18,
19, 30, 31, 32, 36; — Heinr., Etatsr.,
32, 35, 36; — P. C., Fineerskærer,
39; — Theof., Architekt, 22.
- Harsdorf, Professor, 7.
Hennings, A., 13.
Hetsch, G. F., Architekt, 2, 6, 21,
22, 31.
Hildebrandt, H. H., Snedkerm., 31.
Hilker, G. Chr., Dekorationsmaler,
22.
Holck-Winterfeldt, 28.
Holst, J. C., Snedkerm., 17, 21, 22,
23, 24, 25.
Hornung, C. C., Pianofortefabri-
kant, 39.
Hüttmann, C. G., Tømmerm., 19, 24.
Høedt, F. L., Professor, 2.
- Ihle, F. W., Snedkerm., 17, 22.
- Jacobsen, H. C., Snedkerm., 4, 21,
22, 24.
Jensen, Severin & Andreas, 34, 36.
Jørgensen, B. S., Professor, 2.
- Karlebye, J., Hof-, Steen- og Bil-
ledh., 18.
Kayser, H. H., Tømmermester, 40.
Klein, V., Architekt, 37.
Knudsen, J., Meubelmagasineier, 18.
Kramp, J. Lasenius, Snedkerm., 22,
23, 42.

- Kunsthidslotteriet, 32, 34-35, 36.
 Köppen, Fr., Major, 13, 16.
- Langballe, C. R., Snedkerm., 36.
 Lehmann, Chr. Fr., Cabinetssnedker, 12; — J. Chr., Snedkerm., 12.
 Lillie, Fr., Snedkerm., 13; — J. C.,
 Architect, 11, 13, 26.
 Lund, J., Snedkerfrimester, 1; —
 J. G., Hofsnedker, 1-6, 26-46; —
 J. R., Skrædermester, 1, 30.
- Madsen, A., Snedkerm., 39; — H.,
 Snedkerm., 17, 22.
 Marschall, A., Pianofortefabrikant,
 21.
 Meyer, J. C., Snedkerm., 4, 18, 23,
 24, 25, 34.
 Molter, J. H., Snedkerm., 36.
 Monsees, H., Snedkerm., 2, 3, 17,
 19, 21.
 Mortensen, Ane, 1.
- Nebelong, J. H., Architect, 42.
 Nielsen, C. V., Architect, 32; —
 O., Snedkerm., 32; — N., Sned-
 kerm., 29, 30.
 Olsen, A. C., Snedkerm., 22.
 Offersen, Snedkersvend, 3.
 Ottesen, T., Snedkerm., 36.
 Otto, G. D., Snedkerm., 21.
 Pers, C. H., Snedkerm., 17.
- Petersen, J. C., og J. P., Snedkerm.,
 21, 39.
- Rawert, O. J., Industrihistoriker,
 20, 21.
 Ring, P., Snedkerm., 12.
 Rosenberg, G. E., Stadsbygmester
 8, 11.
 Rugaard, H. W. T., Snedkerm., 18.
 Rønne, C., Billedskærer, 36; —
 P. L., Stolemager, 42.
 Røntgen, G., Snedkerm., 9, 10, 11.
- Schalck, L., Snedkersv., 26.
 Schimmelmann, E. H., Statsmini-
 ster, 2; — H. C., Statsminister, 9.
 Schwartz, J. A., Kunstdreier, 44;
 — J. G., & Søn, 36.
 Schwartzlose, J. C., Snedkerm., 41.
 Sindel, L., Snedkersv., 9.
- Thanning, Erasmine, 5; — J. L.,
 Toldcontrolleur, 5; — Martine,
 45.
- Thorsen, O. N., Snedkerm., 21, 22,
 23, 41.
- Weilbach, Philip, 34.
 Werner, F. V., Meubelmagasins-
 eier, 16.
 Wille, C. G., Billedskærer, 32, 36.
 Wilms, F., Snedkerm., 22.
 Wolff, P. L., Snedkerm., 22, 29.

I.

Jens Gustav Lund eller, som han i Familien kaldtes, *Jens Lund*, er født den 29. December 1814 paa Kvisten i et Baghuus i Krystalgade, hvor hans Fader, der stammede fra Jylland og ogsaa hed Jens Lund, arbejdede som Snekkerfrimester. Han var allerede tilaars (omtr. 53 Aar), da denne hans ældste Søn fødtes, saa han maa være bleven gift seent, thi af ældre Sødskende havde den lille Jens kun en Søster, ligesom han af yngre kun fik en Broder, den nuværende Skrædermester J. R. Lund. Moderen, Ane Mortensen, var 23 Aar yngre end hendes Mand. Hvad Kaarene i Hjemmet angaaer, da vare de kun smaa, saaledes som det allerede ligger i Ordet *Frimester*. Thi ligesom en saadan blev Mester uden at fyldestgjøre de Fordringer, der stilledes til den, som ønskede at blive Lavsmester, saaledes havde han heller ikke de samme Rettigheder som denne. Hvis han vilde udhænge et Skilt, skulde der udtrykkelig staa paa det, at han kun var *Frimester*, og i sin Bedrift var han væsentlig indskrænket til den Hjælp, han kunde have af Hustru og Børn. Han maatte kun have een Læredreng, og ham kunde han endda ikke gjøre til Svend; det skulde der en Lavsmester til. Men var Faderens Kaar saaledes end kun smaa, var han dog ikke ligegyldig med Hensyn til Sønnens Op-lærelse. Jens blev sat i en forholdsviis god Skole, den

gamle Nordmand, Overkrigscommissair Eberhardts Skole paa Hjørnet af Tugthusporten og Ulfeldtsplads (nu Niels Hemmingsensgade og Graabrødretorv), og her gik han vist nok fra 1823 til sin Confirmation i 1829.

Skolen havde ikke noget stort Discipelantal, 20 til 30 i 2 å 3 Klasser, men Børnene lærte upaaklageligt; ved Siden af de almindelige Fag undervistes der endog i Tydsk, Fransk og Engelsk. Store Evner, viste det sig her, havde Jens Lund ikke, men han arbejdede flittigt og var afholdt baade af Lærere og Kammerater, og blandt disse Sidste skal her særlig nævnes Bogtrykker og Redacteur *J. R. Dein* i Maribo (f. 1814) og Professor ved Landbohøiskolen *B. S. Jørgensen* (f. 1815). En noget yngre Kammerrat var Professor *F. L. Høedt* (f. 1820). Naar disse livligere Drengene forhandlede og fortalte, var Lund som oftest kun Tilhører, men en opmærksom Tilhører, og de to Førstnævnte stod ham senere i Livet stadig nær; for Deins Vedkommende kom foruden den fælles Skolegang endnu den Omstændighed til, at hans Fader, Slagtermester Søren Dein, var en Fætter til Lunds Moder.

I 1829 blev Jens Lund confirmeret, og han kom nu i Lære hos sin Fader, men da denne endnu i samme Aar døde, kom han til en af Byens anseteste Snedkere, *Henrik Monsees*, der i en Række af Aar boede paa Amagerstorv Nr. 6 (nu Nr. 12), og her lærte han godt. Monsees's Forretning var gammel og solid. 1798 var han bleven Mester, og 1810 fik han kgl. Bevilling til ved Siden af sit Snedkerarbejde at forfærdige og falholde alle Sorter Stolemagerarbejde. Ved denne Leilighed attesterede Statsminister E. H. Schimmelman, at Monsees „i en betydelig Række af Aar til min fuldkomne Tilfredshed har forfærdiget alt i mit Huus forefaldne Snedker-Årbejde“, og endnu skal her gjøres opmærksom paa, at der mellem de af G. F. Hetsch udgivne *Fortegninger for Haandværkere* (1839—1843) findes et hos Monsees udført Mappbord, ligesom at *M. G. Bindesbøll*, da han omtrent 1845 lod udføre et Meublement til sig efter egne Tegninger, bl. A. benyttede Monsees. — Monsees døde først den 7. Marts 1853 i sit 83de Aar; han var født den 25. November 1770.

Det var andre og større Omgivelser, Lund her kom i, end han kjendte fra sin Faders Værksted, men i de nye, store Forhold vandt hans utrættelige Flid ham snart Venner. En gammel, for Øvrigt sær Svend ved Navn *Offersen* tog sig af ham, ja fik ham saa kjær, at der opstod et vist fortroligt Forhold imellem dem, som ikke blev uden Indflydelse paa Lund. Ved Siden af den praktiske Oplærelse blev den theoretiske Uddannelse i disse Aar imidlertid ikke heelt forsømt, Lund besøgte de Massmannske Søndagsskoler, og at han ogsaa her gjorde sig Umage. fremgaaer deraf, at han i 1832 fik Ros i Skrive- og Regneklasserne og i 1833 tredie Præmie i de samme Klasser samt Ros i Tegneklassen. Men videre Underviisning fik han ikke, og navnlig kom han ikke til at gaa paa Kunstacademiet, før efter at han var bleven Svend, og det blev han i 1836. Paa Academiet var han ofte omgivet af baade støiende og kaad Munterhed, thi Academi-drengene vare et vildt Folkefærd. Fra gammel Tid var der Feide mellem de saa kaldte „Pikenerer“ og „Grenaderer“, Eleverne i henholdsviis Frihaands- og Ornamentklasserne, og de Løier, som den fra Academiet udstrømmende Sværm ofte tillod sig mod Forbigaaende, mod Sælgekoner og Andre, vare alt Andet end uskyldige. Men heraf lod Lund sig ikke i mindste Maade anfægte, han passede sin Tegning og deeltog ikke i Spektaklerne. Her som overalt arbejdede han ivrigt, og hans Flid belønnedes derved, at Monsees, da nogen Tid var gaaet, tilbød ham fremtidig ikke blot at slide med Høvlen men ogsaa at tegne for ham, og herpaa gik han ind.

Altid vilde Lund dog ikke blive hos Monsees. Den 27. Februar 1841 begjærede og fik han Snedkerlavets Tilladelse til at gjøre Mesterstykke, og den 13. October s. A. var det færdigt og blev antaget, idet der dog var en lille Controvers mellem ham og hans Skuemestere. Prøven bestod den Gang i at gjøre en Tegning (Grundtegning, Opstalt og Gjennemsnit) til en Butik eller Lign., tegne og udføre et Meubel samt forfærdige en sammenstemt Dør, og med Hensyn til det paagjældende Meubel havde Lund efter Sigende sat sig til Opgave ikke at følge gængs Skik og Brug i Lavet, men at gjøre det, naturligviis

svarligt, men saa simpelt og ligefremt som muligt, Noget, der langt fra fandt Paaskjønnelse. — De paagjældende Tilførsler til Lavsprotocollen i Anledning af hans Mesterstykke lyde saaledes:

Aar 1841 den 27. Februar blev holdt Forsamling paa Laugahuset ved Oldermænd A. D. Andersen og Laugets Bisiddere efter Begjæring af Snedkersvend Jens Gustav Lund, som mødte i denne Forsamling og androg sit Ønske om at paabegynde sit Mesterstykke, og da der heri fra Laugets Side Intet var hinderligt, blev det ham tilkjendegivet, at saadant var bevilget, imod at han opfylder de Betingelser, som fra Laugets Side ansees nødvendige for desbedre at kontrollere og besigtige Mesterstykkerne, hvormed han er gjort bekendt ved een ham meddeelt trykt Underretning desangaaende.

Fornævnte Snedkersvend begjærede en Tid af 26 Uger til Mesterstykkets Forfærdigelse, i hvilken Tid Stykkammer vil blive ham overladt mod anordnet Leie.

Da Intet videre var at forhandle hævdes Forsamlingen.

*

*

*

Aar 1841 den 13. October mødte hos Oldermænd Stykmester Jens Gustav Lund, hvis forfærdigede Mesterstykke af Comiteen for Mesterstykkernes Bedømmelse efter nogle med Magistratens Tilladelse ved samme strax foretagne Rettelser af de af Comiteen udhævede Feiler er antagen som forsvarlig Mesterprøve, og foreviste Attest fra Dhrr. J. C. Meyer og H. Jacobsen af 4. d. M. om, at han har paaskruet Bagklædningen paa Meublet og samlet Døren, alt forsvarlig.

Jens Gustav Lund betalte til Lauget 56 Rbd. 4 β i Anledning af Mesterstykke, til hvis Forfærdigelse han har anvendt 25 Uger, samt aflagde sit Løfte om at ville deeltage i de Lauget nu paabudne eller herefter paabydende Anordninger, hvorefter han blev meddeelt Academie Beviis.

Kunstacademiet havde ingen Indvendinger at gjøre, og den 23. October foreviste han derefter sit Mesterstykke for Magistraten*). Ikke fuldt 27 Aar gammel stod han nu som Snedkermester, ung af Aar men sat og alvorlig i Tænkemaade og Optræden. Efter Samtidiges Udsagn gjorde han Indtryk af at være meget ældre, end han var. Han havde jo ogsaa efter Faderens Død været Familiens Hoved.

Nu gjaldt det om at arbeide sig fremad, men Begyndelsen var kun tarvelig. Da han blev Mester, boede han i

*) Først over et Aar efter, den 3. December 1842, løste han Borgerkab, ved hvilken Leilighed han blev ansat ved det borgerlige Artilleri.

Store Brøndstræde (nuv. Nr. 8), men her blev han kun kort. Aaret efter flyttede han til Vognmagergade (nuv. Nr. 9), og her giftede han sig den 19. November 1842 med *Erasmie Thanning*, en arbejdsom og sparsommelig Pige, der fortræffelig forstod at række ham en hjælpende Haand i hans Virksomhed, men som rigtig nok ogsaa var 7 Aar ældre end han. Hun var Datter af Toldcontroleur J. I. Thanning i Aalborg, der fortjener at nævnes, da han er Forfatter af den saa bekendte Vise: „Og det var i Aaret 1807“. Thanningerne vare i Slægt med Deinerne, og det var i Slagtermester A. N. Deins Huus i Grønnegade, at Lund havde lært sin tilkommende Hustru at kjende. — Efter Giftermaalet gik Arbejdet dobbelt godt; allerede i 1845 holdt han 20 Svende, medens han i 1842 kun havde 2. Han begyndte at have et Magasin, og under 13. Februar 1844 fik han efter Ansøgning Bevilling til at forfærdige og forhandle alle til Sidden henhørende Meubler. Nu var han baade Snedker og Stolemager, og, som naturligt er, blev Leiligheden i Vognmagergade ham for lille. I 1845 flyttede han til Gammelmønt, men det var kun et midlertidigt Locale, han her fandt; fra 1846 til 1860 boede han i Gothersgade, først i det nuværende Nr. 48, senere i Nr. 39 (som han endog købte), til han i 1860 flyttede ud paa Gamle Kongevei Nr. 11, hvor han havde bygget sig Værksteder og Bolig, medens hans Udsalg vedblev at være paa Kongens Nytorv Nr. 6, hvor han i 1850 havde overtaget *Det forenede Kunstflids-Meubelmagasin*, som i 1849 opløste sig; fra 1844 havde han været Interessent i det.

Som det heraf vil sees, var Lunds Udvikling vidunderlig hurtig. Den fattige Frimesters uformuende Søn arbejdede sig i en forbavsende kort Tid op til at blive ikke alene en velhavende Mand, men Københavns første Snedker. Noget, der er saa meget mærkeligere, som han ikke i Henseende til Evner var noget Usædvanligt eller Fremtrædende. Men hans ivrige Flid og seige Forfølgning af et en Gang sat Maal lod ham ligesom skyde op af en godt tilberedt, nærende Jordbund. Ved sin Arbejdsomhed, Dygtighed og Hæderlighed brød han sig en Carriere, men han var i fuld Overeensstemmelse med Tid og Omstændigheder. Han var ingen

stor eller overraskende Fremtoning, der skabte nye Baner eller blot store Forhold. Han var en flittig Mand med et praktisk Greb, hvis Udvikling maa sees som en naturlig Følge af paa den ene Side lang Tids omhyggelig Bestræbelse for at ophjælpe det danske Snedkeri og paa den anden Side alle Conjunctioners kraftige Opadgaaen, just da han etablerede sig.

Naar der her nævnes omhyggelige Bestræbelser for at ophjælpe det danske Snedkeri, falder Tanken hos de Fleste sikkert paa den fra Kunstacademiet siden dets Omdannelse i 1771 udgaaende Indflydelse. Navne som *N. Abildgaard*, *H. E. Freund* og *G. F. Hetsch* melde sig, og som vi ovenfor have seet, havde Lund benyttet Kunstacademiets Underviisning. Der er imidlertid en anden Bevægelse, der ikke maa oversees, og som efter Alt at dømme har bidraget ikke ubetydeligt til Snedkeriets Udvikling her i Landet. Den fortjener derfor at omtales, og da der ikke kan henvises til noget andet Skrift, skal der her gives en nogenlunde fyldig Fremstilling af den, hvad der nok kan forsvares, da Lund ved at overtage Kunstflids-Meubelmagasinet blev directe Arvetager efter en af Bevægelsens Affødninger.

II.

I Begyndelsen af forrige Aarhundrede stod det kun daarligt til med Landets Snedkere*). Da Rococoen trængte frem og afløste tidligere Tidens mere tarvelige Bohave, slog de ikke til. De massive Egetræs-Borde, Bænke og Skabe skødes til Side for elegantere Gueridons og Tabletter, Tabletter og Stole, Chatoller og Commoder, og disse nyere Meubler indførtes udenlandsfra; de vare i Reglen af hollandsk eller tysk Arbeide. Heri vilde man gjerne fremkalde en Forandring, og det Middel, man fra dansk Side benyttede, var Indførselstold. 1732 fordredes der som Told

*) En Fremstilling af Danmarks tidligere Snedkeri har jeg givet i Industriforens Tidsskr. 1879, S. 133—150 (paany trykt i „Fra den kunstindustrielle Udstilling“, 1879, S. 54—76).

20 p. C. af Værdien af alt Snedker- og Stolemagerarbeide*), og under 12. Mai 1746 blev Indførselen af fremmed Stolemagerarbeide endog heelt forbudt, et Forbud, der stod til 1768, da Tolden blev 24 p. C. for begge Slags Arbeider. Allerede 1762 var Tolden for Snedkerarbeide stegen hertil. Og disse Forholdsregler synes virkelig at have hjulpet: det fortællers i alt Fald 1759, at „istedenfor at vi i dette Seculi Begyndelse lod komme en slet og ret Ryslæders Stol fra Lübek, saa sende vore Stoel-Magere nu deres Arbejd herfra til Petersborg“. Af Betydenhed har denne Fremgang dog næppe været. 1773 klages der over, at „Meubel-Smagen længe har været saa fin hos de Store og Fornemme, at de tildeels ei har kunnet lade sig nøie med de her forfærdigede Meubler“, og 1776 androg baade Snedkerlavet og Stolemagerlavet om, at Indførselen af alt fremmed Snedker- og Stolemagerarbeide maatte blive forbudt, hvilket støttedes af Kjøbenhavns Magistrat, „efterdi alle Sorter og alle Slags Façons lige saa godt, zirlig og forsvarlig som noget fremmed Sted kan forfærdiges“. Det var paa den Tid navnlig engelske Meubler, som indførtes eller indsmugledes. I Rebslager og Skibsbygger Peter Applebys Pakhuus paa Christianshavn fandtes ved en af Snedkerlavet i Efteraaret 1775 foretagen Undersøgelse følgende engelske Mahognitræs-Meubler: 5 dobbelte Dragkister med 7 Skuffer i hver, 23 runde Theeborde, 19 store Fløiborde, 1 Chatol med Skab paa, 4 gjennebrokne (o: gjennebrudte) Bakkeborde, 6 Vadskeborde, 5 Commoder, 24 Theeskriin og 34 Theebrædter, som tilsammen vurderedes til 1023 Rd.

Det ønskede Forbud kom imidlertid ikke, men derfor var Regeringen ikke uvillig til at gjøre Noget. Commercecollegiet søgte paa anden Maade at fremme Snedkeriet, og navnlig paatænkte det et Statsmagasin for de Sorter Træ, som behøvedes til Meubler, Vogne og Vinduer; Professor Harsdorf sattes i denne Anledning i Bevægelse, men Resultatet blev et ved kgl. Resolution af 17. Februar 1777 skabt

*) Stolemagerne vare en særlig Art Haandværkere. En Tid dannede de sammen med Rokkedreierne det saa kaldte Trædreierlav, men 1742 fik de deres egne Lavsartikler, og endnu den Dag idag existerer der her i Byen et Stolemagerlav.

Etablissement, der fik Navn af *det kongelige Meubelmagasin*, og til Forstaaelse af, hvorledes denne Institution kom til Verden, skal her hidsættes Begyndelsen af en Skrivelse af 28. Januar 1777 fra Stadsbygmester *G. E. Rosenberg* til Commercecollegiet: „Jeg har stedse,“ skriver han, „med megen Misfornøielse anseet, hvorledes vore Haandværkere fortrænges ved den Mængde af fremmede Meubler, som aarlig indføres, og hvad Pengesummer derved tabes for Landet; med Glæde bidrager jeg derfor Alt, hvad der staaer i min Magt, til at standse denne for Landet saa skadelige Misbrug og findes ikke alene villig til ved Hjælp af fornødent Forskud at lade alle Slags Meubler sætte i Arbeide men endog at paatage mig deres Afsætning for egen Regning, til hvilken Ende jeg har den Ære i Følge det kgl. General-Land-Oeconomie og Commerce-Collegii Skrivelse af 9. hujus her at forelægge til nærmere nøie Overveielse, hvorledes jeg underdanigst formeener, at denne Sag bekvemest kunde iværksættes.“

Den hermed fremsendte Plan blev fulgt, og den 1739 i Kiel fødte Stadsbygmester *Rosenberg* maa betragtes som Magasinets Skaber. Det er derfor ikke uden Interesse at see, hvad han mener om de daværende kjøbenhavnske Snedkere, og han roser dem ikke ubetinget. Her „haves saa faa duelige Arbeidere“, skriver han, og deres Meubler „ere meget dyrere end de fremmede, sjælden forarbeidede med den Fliid og Nøiagtighed som disse, og fast alle Tider mangle [de] den Smag, hvorved de fremmede saa meget fornøie Øiet og trække Kjøbere til sig“. Der maatte gribes ind, og hvad der skulde gjøres, var „at bibringe dem Tegning og Smag, tilholde dem at arbeide med Fliid og Accuratesse, veilede dem med gode Modeller og Opfindelser, til alle Tider forsyne dem med gode Materialier [og] med Skjønsomhed gjøre dem fornøden Forskud af Penge“. *Rosenberg* vilde ikke alene have et Meubelmagasin og et Lager af Træ i Stand, men 5 à 6 Mønster-Værksteder for de forskjellige Professioner, som befattede sig med Tilvirkning af Meubler eller disses Tilbehør: Snedkere, Stolemagere, Forgyldere, Gjørtlere m. fl., og i Overeensstemmelse hermed tilstod Staten da aarlig 400 Rd. til Leie af Værksteds- og Magasin-Localer, 400 Rd.

til Rosenberg som Bestyrer, 150 Rd. til en Fuldmægtig og 50 Rd. til en Tegnemester foruden een Gang for alle 5000 Rd. til Driftscapital. Etablissementet kom i Stand i Rosenbergs Eiendom i Vigantræde Nr. 318. Vigantræde er den senere Ny Vestergade.

Hvad Rosenberg særlig tilstræbte, var at faa indenlandske Snedkere oplærte. Han havde derfor ogsaa Opmærksomheden henvendt paa Vaisenhuset og Opfostringshuset, og hans Bestræbelser førte til, at „Underviisning i de første Grunde af Tegnekunsten og Architekturen“ indførtes i Opfostringshuset (kgl. Resol. 18. September 1777) under den ved Meubelmagasinet ansatte Tegnemester. Han har vel heller ikke været uden Indflydelse, naar „en Patriot“ i 1778 udsatte en Præmie paa 100 Rd. for et fortrinligt Stykke Snedkerarbeide, i hvilken Anledning han faaer Leilighed til at henlede Opmærksomheden paa en Snedkersvend *Lars Sindel* fra Roskilde som en udmærket Arbeider, der ikke kunde blive Lavssvend, da han hørte til de saa kaldte *Vilde*, „fordi han havde det Vanheld: at komme til Danzig efter en Tid at et Oprør havde været mellem Svendene“*). Rosenberg arbejdede med Kraft imod alle urimelige Lavsskikke, og allerede i 1777 havde han udtalt sig for, „at alle saadanne af Lavene indførte Vedtægter, hvorved Fuskeriet foranlediges eller formeres, blive paa det strængeligste forbudne saasom Snedkersvendenes Inddeling i Lavssvende og *Vilde*, ved hvilke sidste forstaaes de, som gifte sig som Svende: Disse tillades ei at arbeide paa Værksted med de første og nødes derved til at lægge sig paa Fuskeri“.

Rosenberg havde virkelig Interesse for Fagets Fremgang. Han virkede ufortrødent navnlig gennem Mønsterværkstederne, og det er derfor naturligt, at han anbefalede dygtige Snedkere til Understøttelse. I 1778 sendte Grev H. C. Schimmelmann med sin Anbefaling Snedker *Georg Røntgen* til ham fra Hamborg, og da han havde overbeviist

*) Udtrykket „Vild“ er her brugt i udvidet Betydning; i Almindelighed bruges det kun om de Snedkersvende, der imod tysk Lavsskik giftede sig. 1781 bleve de gifte eller danske Svende anerkjendte som et særligt Svendeselskab i Modsætning til de ugifte eller tyske. Først 1862 smeltede disse to Svendeselskaber sammen.

sig om, at denne virkelig var en duelig Arbejder — han forfærdigede hos ham et Toilette af Mahognitræ med Messingzirater, som kom i ~~En~~kedronning Juliane Maries Eie — var han strax villig til at tage sig af ham. Ved kgl. Resolution af 10. Mai 1779 fik Røntgen 300 Rd. til at etablere sig for og 300 Rd. af Meubelmagasinet's Fond som Laau til Materialier og Arbeidsløn, idet det endelig bestemtes, at han uden videre Mesterstykke end det gjorte Toilette skulde indskrives som Mester i Kjøbenhavns Snedkerlav*).

Rosenbergs Helbred var imidlertid ikke god, han saae sig nødsaget til at træde tilbage, og fra April 1781, da han fratraadte, skete der en fuldstændig Omændring af Magasinet. En af Commercecollegiets Committerede, Etatsraad *Carsten Anker*, blev Directeur for det, og den oven nævnte *Røntgen*, der kaldes Ebenist og Kunstsnedker, blev dets Bestyrer med en Gage af 2 p. C. af de Meubler, der solgtes fra det. Vægten laa ikke mere paa Værkstederne men paa Magasinet og Trælageret, til hvis Completering der anvendtes 2,400 Rd. af paany bevilgede Statsmidler.

Det viste sig imidlertid snart, at Røntgen ikke var den rette Mand til at styre Magasinet. Hvad han havde travlt med, var at demonstrere mod en ved Rescript af 28. Marts 1781 (Raadstueplacat af 9. April s. A.) truffen Bestemmelse, hvorefter alle Snedkersvende baade de ugifte og gifte (de saa kaldte „Vilde“) skulde udgjøre eet Selskab, og hvorefter ingen Snedkersvend maatte undslaa sig for selv at bære sit Værktøi paa Gaden. Der var heri et Forsøg paa at frigjøre de danske Snedkere for nogle fra Tydskland indførte urimelige Vedtægter, men herimod ivrede Tydskeren Røntgen. Han paastod, at alle tyske Svende vilde forlade Kjøbenhavn; blev Rescriptet opretholdt, turde de ikke længer opholde sig her af Frygt for at forspilde deres Lavsret i Tydskland, og i Realiteten fik han Ret. Regeringen gav efter overfor den tilstedeværende Modstand, og ved kgl. Befaling af 16. November 1781 blev det tilladt, at de gifte og ugifte Svende

*) Den 11. Juni 1779 blev han indskreven i Lavet. Han havde tidligere meldt sig for at opnaa dette, men det strandede paa, at han ikke vilde betale 50 Rd. til Lavets Kasse. Den 11. Juni betalte han 30 Rd. og lovede at betale Resten i to **Terminer**.

hver maatte have deres Lade for sig. Men desuagtet fandt Røntgen sig ikke tilrette i Forholdene her. Han, hvis Fader og Brødre vare Snedkere i Neuwitt i Tydskland, undveg inden Aarets Udgang og efterlod sit Bo som fallit.

I et Par Aar synes Anker, der snart efter blev Conferensraad, directe at have grebet ind. Han interesserede sig særlig for Trælageret og for Tilvirkning af Speile, men fra Begyndelsen af 1784 bliver Architect *Joseph Lillie* Magasinets Inspecteur og Dessinateur, og paa samme Tid flyttes Magasinet fra Vigantgade til Ankers Gaard paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Viingaardstræde. Den Mand, der nu skulde veilede de kjøbenhavnske Snedkere havde — hvad for Øvrigt ogsaa Rosenberg havde — Kunstacademiets samtlige Medailler, ja fra 1783 var han Informator i Bygningskunsten ved Academiet, og det var Harsdorf, der havde anbefalet ham til Anker. Det maa altsaa betragtes som afgjort, at han havde en ikke ganske ringe kunstnerisk Dannelse, og at han ikke har skuffet Ankers Forventninger, kan man see deraf, at denne berømmer ham for rig Opfindsomhed, for Smag og Kundskabsfylde. Hoffet, Kjøbenhavn og Provindserne benyttede ham flittigt; han synes virkelig at have spillet en Rolle, og den 3. November 1790 udnævntes han til Hof-Decorateur. Det er derfor ikke uden Interesse at see, at der i hans Tid formeentlig har gjort sig en Reaction gjældende mod den tidligere eneraadende tyske Indflydelse. Da Lillie i 1791 og 1792 søger et kongeligt Reise-stipendium i to Aar eller et Laan paa 2000 Rd. for paa en Reise at gjøre sig bekjendt med de nyere Opfindelser i Meubelfaget, er det England, Frankrig og Italieñ, han vil besøge, Tydskland nævner han end ikke. Og at navnlig England paa den Tid var toneangivende her, fremgaaer af Meget, saa at det maaskee endog kan antages, at den senere saakaldte Keiserstiil væsentlig er udviklet her ved Impulser fra England.

Meubelmagasinet Directeur, Conferensraad Anker, der havde gode Forbindelser i England — hans Broder, Agent Peter Anker, var dansk Generalconsul der — støtter paa forskjellig Maade den engelske Indflydelse. Den i Aalborg fødte Snedkersvend *Simon Brøtterup*, der „i 6 Aar har op-

holdt og habiliteret sig hos berømte Mestere i London udi Snedker- og Ebenist-Arbeide samt Stolemager-Professionen“, og som ved Rescript af 12. Januar 1780 havde faaet Ret til at nedsætte sig som Snedker og Ebenist i Kjøbenhavn, fik efter Ankers Anbefaling ved kgl. Resolution af 16. August 1781 1000 Rd. til Indkjøb af Materialier og Redskaber, saaledes at de efterhaanden skulde udleveres ham af Meubelmagasinet, imod at han hvert Aar afdrog mindst 100 Rd., og det paa den Maade, at han aarlig skulde indlevere for mindst 300 Rd., af hvis Værdi da $\frac{1}{3}$ indeholdtes. Han medbragte fra England, hedder det, „adskilligt nyt Værktøi og nogle ubekjendte Redskaber, som tjene til en mere fabrikmæssig Tilvirkning af Meubel-Arbeide, end hidtil her har været brugelig“ *). Da i 1785 en engelsk Snedker *Alexander Bayne* kom hertil og fik Lov til at gjøre et Prøvearbeide, skriver Anker, at han „er i Besiddelse af den Slags Flittighed, der er den engelske Arbeider saa egen og saa vanskelig at indbringe“.

Anker synes venlig stemt imod Alt, hvad der kom fra England, og at Indflydelsen herfra bredte sig, synes paa viseligt. Allerede 1775 fandtes der, som vi ovenfor have seet, ikke faa engelske Meubler i Applebys Pakhuus paa Christianshavn. I Adresseavisen for 1788 (Nr. 242) avorterer Cabinetssnedker *Lehmann* i Sværtegade Nr. 96 med „Mahogni Meubler af engelske Façoner“**), og i 1797 maa det kjøbenhavnske Snedkerlav aabne sig for Snedkeren *Peter Ring*, der i 28 Aar havde opholdt sig i England. Den 23. December 1797 indfandt Ring sig i Lavet og be-

*) *Simon Brøtterup* findes ikke at være optagen i Kjøbenhavns Snedkerlav. Under 17. Marts 1784 fik en *Jens Brøtterup* kgl. Bevilling til, at han maatte nedsætte sig i Kjøbenhavn og forfærdige alle Slags Snedkerarbeide og det dertil hørende Dreier-, Billedhugger- og Stolemagerarbeide. Heller ikke han findes formelig optagen i Lavet, men den 27. Januar 1797 faaer en Mester i Lavet af dette Navn en Dreng løsgiven.

**) Christian Friderich Lehmann blev Hof- og Cabinetssnedker den 25. Marts 1755, og der findes paa Rosenborg et mærkværdig snirklet og sveifet Chatolskab af ham. For Øvrigt er Lehmann intet sjældent Navn i Snedkerlavet. Den 18. September 1778 tilledes det Svenden Johan Christian Lehmann at gjøre

gjørede, i Henhold til en kgl. Resolution, at blive optagen i det uden Mesterstykke. Dette skete naturligviis, thi den absolute Konges Villiestilkjendegivelse maatte skee Fyldest, men Lavet har utvivlsomt seet skjævt til ham; det yndede ikke de saa kaldte *Cancelliemestre*, og betegnende i saa Henseende er det, hvad Anker oplyser med Hensyn til den ovenfor nævnte Alexander Bayne: „jeg har tvende Gange,“ skriver han, „under Arbeidet maatte redde ham fra Lavets sædvanlige Forfølgelse.“

Lavet stred paa en vis Maade imod, men derfor er der ingen Grund til at tvivle om den fra det kongelige Meubelmagasin udgaaende Indflydelse, og det saa meget mindre, som Lillie ved Siden af at være kunstnerisk uddannet formentlig har været en praktisk Mand. Han var en Snedkersøn*), og efter at hans Moder, der som Enke havde fortsat sin Mands Bedrift, var død, overtog han selv Værkstedet. Muligviis har han ogsaa paa en vis Maade været for praktisk. Kunstacademiet saae ikke i Længden venligt paa ham. Efter at Stadsbygmester Rosenberg i December 1788 var afgaaet ved Døden, søgte Lillie forgjæves at blive hans Efterfølger; det Stipendium, han atter og atter søgte i 1791 og 1792, blev ham nægtet, og Noget maa der muligviis paa en eller anden Maade have været i Veien med ham, thi i 1798 undveg han og overlod sit Bo som fallit til Rettens Behandling. A. Hennings skriver om ham: „Der Künstler ist als ein Betrüger davon gegangen und hat so seinen Talent am Pranger gestellt“.

Hermed var Lillies Rolle udspillet, men hans Undvigelse standsede ikke Meubelmagasinet, som tværtimod vedblev at voxе. Hans Efterfølger som Inspecteur og Des-sinateur blev Major ved det borgerlige Artilleri *Frederik Köppen*, der uden egentlig at være Kunstner dog maa have haft nogen kunstnerisk Uddannelse, thi han udnævntes til Hof-Billed- og Steenhugger efter Jens Karlebye, der døde i

*) Faderen Friderich Lillie var født og oplært i Lauenburg, og blev den 30. Marts 1756 efter at have udstaaet sit Mestersvendsaar indskreven som Mester i Kjøbenhavns Snedkerlav. At Sønnen var praktisk anlagt, kan sees af Adresseavisen for 1788 Nr. 89, hvor han averterer med alle Slags Bygningsmaterialier.

November 1812. Magasinet fortsattes, og den eneste ydre Begivenhed, der formeentlig satte det i Bevægelse, var, at dets Fuldmægtig (Erichsen) i 1811 blev greben i en Kassemangel paa Noget over 1300 Rd. Ogsaa det kom man imidlertid over, og Alt gik sin rolige Gang, til det opløstes i 1815.

Da Magasinet ophørte, havde det bestaaet i 38 Aar, og i den Forestilling, som Commercecollegiet nedlagde for Kongen angaaende dets Ophævelse, hedder det med Hensyn til den Omsætning, som havde fundet Sted ved det: „Inden 1793 var Afsætningen høist ubetydelig, i enkelte Aaringer saa godt som ingen, fra 1793 til 1805 var den endnu kun 3572 Rd. aarlig, fra samme Tid til 1811 aarligen 10,548 Rd., men fra 1811 til 1814 aarligen 19,433 Rd.“ Som Forretning betragtet var Magasinet altsaa i absolut Fremgang, men det kongelige Meubelmagasin var ingen Forretning. Dets oprindelige Opgave var at gjøre Modeller og at sælge derefter gjorte fortrinlige Meubler*); det var ikke „forbundet til at modtage andet Arbeide end det, som skjønnes at være forsvareligt og at kunne fortjene dets Stempel“. Nogen Forandring skete vel heri i Tidens Løb, men Magasinet vedblev dog at staa som den veiledende Anstalt, der skulde føre fremad. I Resolutionen af 10. Marts 1781, der var gjældende for Magasinet lige til dets Ophør, hedder det, at det skal staa enhver Mester frit for til et opgivet Stykke Arbeide at forlange Tegning fra Magasinet eller selv at forfatte en Tegning, der dog saa skulde approberes fra Magasinets Side.

Af særlig Betydning var det dernæst, at Magasinet skabte et Sted, hvor Publicum kunde faa Leilighed til at gjøre sig bekendt med, hvad der var at faa af Meubler, kunde vrage og vælge. Tidligere havde Mesterne væsentlig kun arbeidet efter Bestilling, Kjøberne havde intet Valg, og derfor var Alt vedblevet at gaa i den een Gang traadte

*) I Begyndelsen ogsaa andre Ting. Efter Veiviseren for 1785 kunde man paa Magasinet foruden Meubler faa „forgyldt og forsolvet Gjørtlerarbeide, trearmede og enkelte Taffel- og Spillestager, Lysearme, Theemaskiner, Caffekander, Platdemenager, Skeer, Dørbeslag, Kammerherrenøgler samt og adskillige Slags Knive og Gafler samt Skilderier, broncerede Gibstatuer og Vaser“.

Skure, uden Bevægelse, uden Udvikling, men saa kom Magasinet og dermed et nyt Liv*). Magasinet slog i det Hele saa godt an, at der hurtig opstod andre, og da det i Juli 1815 ophævedes, var det efter Rawert „bleven Moder til 10 à 12 andre betydelige Magasiner“.

Statens Meubelmagasin havde været et Skridt fremad, som gjorde stor og varig Nytte, og uden at vi her skulle følge Snedkeriet paa de af *Selskabet for indenlandsk Kunsttid* i Aarene fra 1810 til 1819 arrangerede Udstillinger, skulle vi her af Kammerraad Thomas Aabyes ganske omstændelige Beretning om Udstillingen i 1815, just det Aar, da Stats-Magasinet nedlagdes, anføre følgende Ytring: „Blandt de udstillede Haandværks Frembringelser blev i Almindelighed Snedkerhaandværkets givet det fortjente Fortrin“. Snedkerne roses, og da navnlig *Jens Brøtterup*, „denne virkelige Kunstner i sit Fag“, der „ved særdeles smagfulde Indlægninger med skjønt farvet Træ og ved en fortræffelig Lak“ vidste at give sine Arbejder en beundringsværdig Skjønhed. Snedkeriet i Kjøbenhavn havde efter Forfatterens Mening naaet et Standpunkt, „der i de sidste 7 til 8 Aar har gjort dets Forarbejdelser ligesaa fordelagtigen bekjendte udenlands som fordem det londonske og berlinske Meubelarbejde hertillands“**).

*) Allerede fra ældre Tid havde der været et Slags Magasin paa Børsen, men stort var det næppe. 1778 fik Mesterne, som havde det, deres „Stade“ opsagt, og de henvendte sig nu til Snedkerlavet, som besluttede, „at der skulde bygges en Børs til deres Meubelforhandling paa deres Herberge“. I den Sidebygning, som herefter opførtes paa Lavshusets Grund (Grønnegade nuv. Nr. 41), indrettedes der i 1780 et Magasin, men Interessenterne vedbleve desuagtet at have deres „Stade“ paa Børsen. Ved Bevilling af 9. December 1814 fik de Ret til at forfærdige og fra baade Børsen og Lavshuset at udsælge alle Slags Stole, Canapeer, Ottomaner, Divaner og alt til Sidden Henhørende. I Dansk Folkeblad I, 1835—36, S. 14 meddeler T. Algreen Ussing, at Børsmagasinet, „hvilket havde bestaaet i over 100 Aar“, opløstes i 1833 (ligesom *De ti Forenedes Magasin*). Lavshuusmagasinet flyttes i 1851 fra Lavshuset.

**) Naar Aabye søger Grunden til denne Fremgang deri, at Snedkerne i 1806 eller 1807 „tilkjøbte sig af en fra Berlin kommen russisk Malersvend den i Berlin til høieste Fuldkommenhed bragte Polerekunsts Hemmelighed“, er dette sikkert en Misforstaaelse eller en Overdrivelse.

Der er, naar man erindrer, at disse Ord udtales i 1815, noget ved første Øiekast Uforstaaeligt ved dem. Otte Aar før 1815 falder det for Danmark saa skjæbnsvangre 1807, med hvilket saa mange Ulykker brød ind over Landet; men saa vist som Kjøbenhavns Brand i 1795 langtfra var til Skade for de kjøbenhavnske Snedkeres Afsætning, saaledes synes Begivenhederne i 1807 heller ikke at have været det. Krigen med England afskaffede al engelsk Concurrence, medens paa den anden Side Kaperier og Børsspeculationer skabte en unaturlig Rigdom paa enkelte Hænder. Der var nok at bestille, endog Udførsel til Udlandet, indtil med Eet Alt stoppede, og i saa Henseende danner 1815 vist nok Vendepunktet. Statsbankerotten i 1813 lagde sig efterhaanden knugende over Alt, og Armoden naaede selvfølgelig ogsaa Snedkerne.

Som ovenfor nævnt, blev det kgl. Meubelmagasin ophævet. Efter Commercecollegiets Forestilling blev det opløst ved en kgl. Resolution af 12. Juli 1815, der meget passende overlod dets tilbageværende Fond (3271 Rd.) til Kunstacademiet og tillod Inspecteuren, Major Köppen, at oprette et Meubelmagasin for egen Regning (Privilegium af 28. Juli 1815). Staten troede at have naaet sit Maal og trak sig tilbage; de Private maatte kæmpe videre alene, og Kampen, som de maatte bestaa, var haard, thi Tiderne vare usle. Allerede i 1818 klagedes der alvorligt, Snedkerne kunde næppe tjene det tørre Brød, og det hjalp selvfølgelig ikke, at de efterhaanden forfærdigede Meubler stilledes hen i Magasiner; 1823 var der i Kjøbenhavn 13 Meubelmagasiner, og det skal nævnes, at Major Köppens efter hans Død den 29. December 1815 gik over til F. V. Werner, der flyttede det fra Bredgade til Østergade.

Meubelmagasinerne vare ikke mere, hvad de burde være. Istedendfor at være Veiledere for saavel Meubelforbrugerne som Meubelforfærdigerne, sank de ned til at blive et Skrab-sammen af al Slags daarligt Gods, og Snedkerne saae det med Sorg. De saae med Bekymring, at „hin begyndte lykkelige Fremgang i at forskjønne og forædle Arbeidet til største Fuldkommenhed mere og mere vilde tabe sig, og Professionen saaledes tilsidst falde tilbage til sin forrige raa

Tilstand“. Men derfor opgav de ikke modløst Ævret: „For saa meget som muligt ved fælles Bestræbelse at forebygge dette og lægge for Dagen, at Undertegnede sætte Priis paa ikke alene at bevare de Kundskaber, som ere erhvervede, men endogsaa at der higes efter en større Fuldkommenhed i Professionen samt under disse Omstændigheder at conservere et Magasin her i Staden, hvorfra der til enhver Tid kan erholdes saadanne Meubler, som vil kunne sættes ved Siden af dem, der forarbeides i Udlandet, ere Undertegnede blevne enige om at indbyde samtlige Lavets Mestere til ved fælles Indskud at anlægge et Meubelmagasin, der svarer til ovennævnte Øiemed“. Det var 21 Snedkere, der med Lavets Oldermænd *C. H. Pers* i Spidsen den 12. Februar 1818 udsendte en Indbydelse til at danne *Det forenede Kunstflids-Meubelmagasin* eller rettere slutte sig til det, thi Indbyderne havde allerede dannet det og vedtaget Love for det. Det grundlagdes paa Actier à 30 Rd. (rede Sølv), og Tilslutningen, det fik, var glædelig stor. Medens det i Lovenes § 5 hedder: „Til Magasinets første Completering udstædes 200 Stkr. Actier“, raadede det i 1823 over 460 Actier, saaledes at dets Capital altsaa var 13,800 Rd. Mellem Indbyderne træffe vi foruden *H. Monsees* saadanne Navne som *J. C. Holst*, *F. Ihle* og *H. Madsen*.

Kunstflids-Meubelmagasinet Fremkomst var et fortjenstligt Forsøg fra de københavnske Snedkeres Side paa at holde deres Fag oppe, men dette Forsøg formaaede selvfølgelig ikke at omskabe Tiden, der pengeløs og evneløs tyngede haardt paa enhver materiel Rørelse, og for Snedkernes Vedkommende kom den Omstændighed til, at de daarlige Aar lod en saa godt som ny Samfundsklasse svinge sig i Veiret, og det væsentlig paa deres Bekostning, nemlig Marchandiserne.

Ved Raadstueplacat af 4. November 1790 var der givet Marchandiserne Ret til fremtidig at handle med alt Slags nyt Arbeide (nyt Jærnarbeide undtaget), og de kunde altsaa hos dertil engagerede Mestere lade gjøre nye Meubler og af dem oprette Magasiner. I de gode Aar til henimod 1818 mærkede man Intet hertil, men næppe begyndte Tiderne at blive daarlige, før Marchandiserne voxede op til en Magt. Selvfølgelig tjente de først paa de brugte Meubler,

som Tidernes Ugunst lod falde i deres Hænder, men efterhaanden bemægtigede de sig fattige Snedkermestere, som de lod slide Livet af sig; de lod gjøre Meubler hos Fu-skere, ja holdt selv Dreng og Svende paa Smugværksteder, hvor det kun gjaldt om at arbeide hurtigt og billigt. Professionen led derunder, og der faldt skarpe Ord mod Marchandiserne baade privat og i Pressen, men der opnaaedes Intet derved.

Placaten af 4. November 1790 pegede paa en Stempling af de nye Gjenstande, hvormed Marchandiserne handlede, til Sikkerhed for, at de vare udgaaede fra lovlige og lavsmæssige Værksteder, men en saadan Stempling blev af let forstaaelige Grunde aldrig gennemført. Tanken tiltalte imidlertid Snedkerne, der trykkes haardt ved Concurren-ten, og da de ikke kunde faa Marchandisernes Meubler stemplede, besluttede de at stemple deres egne, og Stemp-lingen, der forestodes af Lavets Oldermænd, begyndte den 2. Januar 1837. Det var et umaadeligt Bryderi, som Lavet herved paatog sig, og i Længden var Sagen selvfølgelig uigjennemførlig, hvortil endnu kom, at Slaget ikke ramte dem, det skulde ramme. Marchandisernes Virksomhed vedblev at blomstre, ja i 1846 stævnedes de Snedkermester *H. W. T. Rugaard*, fordi han hos sine Medmestere bestilte og købte Meubler til Forhandling fra sit Magasin. De stillede Sagen paa Hovedet, talte om Indgreb i deres Ret-tigheder, og gik angrebsviis tilværks, men denne Sag, der betragtedes som officiel af baade Snedker- og Stolemagerlavet*), tabte de dog.

Under saadanne Omstændigheder kan man forstaa, at Snedkerlavet var paa sin Post overfor ethvert Indgreb paa dets Næringsomraade. Det vogtede strængt over, at ingen

*) Den 27. Februar 1846 holdtes i denne Anledning Forsamling i Snedkerlavet, og til at deeltage i Forhandlingerne vare foruden Stolemagernes Oldermænd endnu indbudte følgende 13 Magasiner og Magasineiere: Magasinet paa Østergade Nr. 69, Kunstflidsmagasinet, Lavshuusmagasinet, Stolemagernes og Snedkernes Magasin, de 10 Forenedes Magasin, det nye Magasin i Thotts Palais, C. Callesen, Thomsen, J. O. Meyer, H. O. Bruun, J. Knudsen, C. B. Hansen og H. W. T. Rugaard.

Uberettigede gjorde Ligkister*), og paasaae nøie, at hverken Forgyldere, Stolemagere eller Tømrere brød ind over deres Grændser. I den Anledning opstod der flere Retstrætter, blandt hvilke den interessanteste formeentlig er den, som verserede mellem Lavet og Tømmermester *C. G. Hiittmann* angaaende et af ham forfærdiget Trappegelænder med Balustre og Haandgreb. Sagen gik til Høiesteret, som den 28. April 1837 paadømte den, og Snedkerne vandt den. De havde støttet sig til den i Reglementet af 27. Februar 1723 udtalte Sætning, at „Liimpotten alene hører Snedkerne til“, og om denne Sætning end ikke gjorde Udslaget, saa pegede den dog i den rigtige Retning. Ogsaa med Stolemagerlavet var der Sammenstød, men Forholdet til dette Lav var dog et særligt. Stolemagerlavet var med Hensyn til dets Frembringelser væsentlig at betragte som en Deel af Snedkerlavet, og vi have da ogsaa ovenfor seet baade *H. Monsees* og *J. Brøtterup* samt Lavshuus- og Børsmagasinet faa Ret til at gjøre Stolemagerarbeide, rigtig nok stadig imod Stolemagerlavets Protest, og de vare ikke de Eneste. Til Gjengjæld fik Stolemager *C. B. Hansen**)* under 29. Marts 1838 Ret til at forfærdige og fra sit Magasin sælge „finerede og indlagte Meubler af fine fremmede saavel som af indenlandske Træsorter“, og da han i December 1846 ønskede en bredere Tilladelse til at forfærdige og forhandle Snedkerarbeide, navnlig saaledes, at han kunde faa Ret til at kjøbe hos Snedkermesterne og derpaa forhandle det Kjøbte fra sit Magasin, hedder det i Snedkerlavets Protocol, at „Bisidderne vare enige i, at Lavet dertil meddeler

*) Ogsaa udenfor Kjøbenhavn vare Snedkere i saa Henseende paa Færde, s. Jur. Tidsskr. XXVIII, 1837, S. 303—5.

***) Naar det andensteds er sagt, at det ikke kan oplyses, naar *C. B. Hansen* fik Borgerskab, da er dette ikke correct. I vedkommende Magistratsprotocol staaer indført, at det skete den 24. Marts 1832, ved hvilken Leilighed han ansattes ved Brandcorpsen. Derimod synes det vanskeligt at fastslaa, naar han blev Mester. Traditionen nævner den 16. December 1830, og Kunstacademiet antog da ogsaa hans Mesterstykke den 13. December, men Stolemagerlavets Protocoller give, mærkeligt nok, ingen Oplysning. Der staaer i dem kun meddeelt, at *Christopher Bagnæs* (uden Tilføielse af *Hansen*) blev indskreven i Lære hos Mester *C. C. Frørup* den 17. Juli 1820, og at han blev udskreven som Svend den 17. Juli 1826.

Samtykke, efterdi dette antages at være i Snedkermesternes Interesse, dog at han er pligtig til i Tvivlstilfælde at legitimere, at Meublerne ere kjøbte hos Berettigede“.

Snedkerne vare om sig navnlig for at sikre sig Afsætning, men ikke Alt, hvad de i saa Henseende forsøgte, lykkedes, og et sørgeligt Tilfælde var et Forsøg paa at udføre Meubler til Syd-Amerika. *Duntzfeldt & Cp.* henvendte sig i 1825 som Agent for det den Gang ikke ubekjendte rhinsk-vestindiske Compagni i Elberfeld til en større Kreds Industridrivende om at deeltage i en Udførselsexpedition til Buenos Ayres, og Huset samlede saa mange danske Varer, at det som Forskud paa disse hos Compagniet i Elberfeld kunde optage 15,000 Mk. Banco. Blandt Afsenderne vare *De forenede Snedkermesteres Meubelmagasinet*, og de modtog for deres Vedkommende 2100 Mk. Bco. i Forskud, men Glæden varede ikke længe. I November 1826 fik de en Regning, hvorefter de havde at betale 1309 Mk. tilbage, idet Meublerne kun vare udbragte til en meget ringe Sum. Expeditionen var fuldstændig mislykket.

Tiderne vare trange, men Snedkerne lod, som vi have seet, ikke Modet falde. De arbeidede ivrigt paa alle Punkter, og Oprettelsen af Kunstfids-Meubelmagasinet var ikke det eneste Skridt, de foretog, for ved egne Kræfter at føre deres Fag fremad. Den Lovtale, som Kammerraad Aabye i 1815 holdt over de kjøbenhavnske Snedkere, berettiger imidlertid ikke til at ansee dem for fuldkomne. Allerede 1807 klages der over, at deres Træ ikke var tilstrækkelig tørt, og da *Rawert* i 1823 udtaler sig om det kjøbenhavnske Snedkeri, har han ikke Lidet at udsætte. Dog rammer hans Bemærkninger mere Meublernes Tilbehør, f. Ex. Billedskærerarbeidet, Forgyldningen og Beslagene, end selve Forarbejdningen, naar man vil see bort fra, at Snedkerne, hvad han lagde Vægt paa, manglede Fineerskæreri samt Indretninger til at udkoge og tørre det raa Træ. Man var med andre Ord udsat for, at Meublerne rævnede eller kastede sig, og saa vare de desuden ikke saa billige, som de ved Hjælp af Fineerskæreri kunde blive. De gyldne Tider, da man arbeidede i fuldt Mahogni, vare længst forbi; det gjaldt om at frembringe saa billige og tynde Finerer, som muligt.

Hvad nu først Tørreindretningerne angaaer, da fremkom der i Handels- og Industri-Tidenden, som *Rawert* stod nær, en Beskrivelse af, hvorledes de skulde være (s. dens Nr. for 2. December 1823), og da det vides, at Pianofortefabrikant *A. Marschall* i Vinteren 1825—26 indrettede et Tørreapparat i sin Gaard i Bredgade (nu Nr. 19), tør det vel antages, at ogsaa nogle af Byens Snedkere fulgte efter; sikkert er det, at en stor Deel af Snedkerlavets Mestere i 1828 sluttede sig sammen i et Actieselskab om at oprette en Fineermaskine. Selskabets den 28. Januar 1830 vedtagne Love underskrevs af ikke mindre end 69 Snedkermestere. *J. Chr. Holst* staaer som Formand, og mellem Bestyrelsens Medlemmer træffes *H. Monsees* og *H. C. Jacobsen*. Fineerskæreriet blev indrettet paa en i Kannikestræde særlig til det indkjøbt Grund*).

Trods de trykkede Tider vare Kjøbenhavns Snedkere ikke bange for at gribe resolut ind, og da Kunstacademiet, den polytechniske Læreanstalt og Selskabet for Naturlærens Udbredelse i 1834 aabnede en Række Industriudstillinger, som senere gik over til at forestaaes af Industriforeningen, viste det sig, at her endnu var ikke faa dygtige Snedkere, der rigtig nok ikke alle fulgte den af *G. F. Hetsch* yndede classiske Stil, en videre udviklet Keiserstil. Han anvendte den ved det ny opførte Christiansborg Slots Montering, han illustrerede den i sine *Fortegninger for Haandværkere* (1839—1843), og ved Udstillingerne hævdede han sin Røst mod enhver „Udskeielse“ i Henseende til Form og Ornamentering. Og Udskeielserne skyldtes, synes det, navnlig en vis Lyst til at anvende Rococo. „Man maa haabe,“ hedder det ved Udstillingen i 1836, „at denne Yderlighed, der kunde blive saa skadelig for den gode Smag, som den er uhensigts-

*) Det bestod som Actieselskab til 1854, da det blev solgt til dets fleeraarige Bestyrer, Snedkermester *O. N. Thorsen*, der drev det til April 1882, da Eiendommen blev solgt og Skæreriet nedlagt. Dette Skærerier var for Øvrigt ikke det første i Kjøbenhavn. Snedkermester *Georg D. Ottos* i St. Kongensgade (nu Nr. 59) var det tidligste; det stod imidlertid ikke længe, men i 1825 anlagde Brødrene *J. C.* og *J. P. Petersen* et Skærerier i Academigade (nu Fredericiagade mellem Bredgade og St. Kongensgade), og det flyttede senere til Sølvgade (nu Nr. 34).

mæssig, idet den angriber selve Meublernes Grundformer, ikke vil tage Overhaand, og at Haandværkerne ikke ville forlade den Bane, som classiske Mønstre i dette Fag betegne.“ Af Snedkere, som allerede tidligere havde været i Forbindelse med Hetsch, kan nævnes *H. Monsees*, *F. H. Ihle* og *H. C. Jacobsen*, og paa de første Udstillinger var *H. Madson* og *A. C. Olsen* afgjort hans Yndlinge. Den Første benyttede Tegninger af Hetschs Elev, den unge Architect *Theophilus Hansen*, og den Sidste tegnede selv saa godt, at Hetsch betroede ham at være Tegnælærer paa Academiet.

Meubelforfærdigelsen træder under Hetschs ivrige Bestræbelser i et inderligere Forhold til Kunsten end nogen sinde tidligere, og Bevægelsen blev ikke støttet af ham alene. Omtrent 1830 lod *H. E. Freund* gjøre Meubler efter egen Tegning til sit med stor kunstnerisk Sands udstyrede Hjem (Meublerne kunne nu for største Delen sees i Museet paa Frederiksborg, de ere gjorte af Snedker *F. Wilms*); 1838 saaes ved den aarlige Udstilling paa Charlottenborg en Barnevogn og en Barneseng, der tilhørte *H. V. Bissen*, og som vare decorerede af *G. Chr. Hilker*, Snedkerarbeidet var udført af *P. L. Wolff*, og omtrent 1845 lod *M. G. Bindesbøll* efter egne Tegninger udføre et Meublement til sig; det blev udført af Snedkerne *H. Monsees*, *A. C. Olsen* og *O. N. Thorsen*. Smagen blandt Snedkerne steg, og med den Dygtigheden. Paa Udstillingen i 1840 saaes en Døel fortræffelige Decoupeurarbejder af *H. P. Frederiksen*.

Paa den nævnte Udstilling saaes bl. A. ogsaa et Palisandertræs Skakbord af Snedkermester *J. Lasenius Kramp* († 1876), men ligesom det formeentlig er den eneste Udstilling, i hvilken Kramp har deeltaget som udøvende Snedker, saaledes ligger hans Betydning da ogsaa andensteds, hvad man strax faaer en Følelse af, naar man hører, at han efter i 1831 at være bleven Snedkermester — han var den Gang kun 23 Aar gammel — allerede to Aar efter (anonymt) udgav et Skrift om Snedkerlavets Tilstand, ikke at tale om et Bind „Digtninge“. Han var glad ved at være Haandværker, talte og skrev til Fordeel for sit Haandværk — i

1841 udgav han en Sangbog for Snedkerlavet — men hvad han efterhaanden lagde mere og mere Vægt paa, var, at Haandværkerne stod for lavt i Dannelse og Kundskab. Herimod søgte han Midler, og den 10. September 1837 udsendte han en Skrivelse til sine Medmestere, i hvilken han udtalte sig herom; han skrev bl. A., at Kjøbenhavns Snedkere efter hans Mening „sled paa en gammel Hæder, der stærkt trængte til at restaureres“, og den 18. September stiftedes da *Foreningen af Snedkere til Kundskabens Fremme i Professionens Theorie* (fra 1870 kaldet Snedkernes Tegneforening), der foruden at købe Billedværker og udgive Tegninger fra November 1838 har underholdt en stadig voxende Tegneskole, der har gjort god Nytte.

Selvfølgelig blev Kramp Foreningens Formand, men blandt de 14 Mestere, der strax sluttede sig til hans Indbydelse, skal her særlig nævnes *J. C. Meyer* og *J. C. Holst*. En kort Omtale af disse to Mænd vil nemlig gjøre det klart, at det Opsving i Tiden, som saa stærkt træder frem i Lasenius Kramps Bestræbelser og igjen støttes af dem — han stiftede ikke alene den oven nævnte Snedkerforening, men ogsaa baade Haandværkerforeningen i Kjøbenhavn (1840) og Technisk Institut (1843) — virkelig følte og deelttes af hans Medmestere.

Hvad nu først *Johan Christopher Meyer* († 1882) angaaer, da var han omtrent jævnaldrende med Lasenius Kramp, de bleve begge Mestere i 1831, Kramp i Juli og Meyer i December. Aldeles udvortes stod de altsaa hinanden nær, men hertil kom, at Meyer ligesom Kramp havde let ved at omgaaes med Pennen, han skrev baade Vers og Artikler i Pressen, og det røber et frit Blik, naar han i *Dansk Folkeblad* for 1836 skriver: „Det kan ikke antages, at Lavenes Ophævelse vilde skade Haandværkerne, naar en under tilbørlig Opsigt aflagt Kyndigheds- og Duelighedsprøve var Betingelsen for at erholde Rettighed til at drive et Haandværk“. Friere Anskuelse begyndte at bryde frem, og at Meyer nød Anseelse mellem sine Medmestere kan sees deraf, at han den 14. Januar valgtes til Formand for den af Kramp stiftede Snedkerforening. Der afgaves 30 Stemmer, og deraf faldt 16 paa Meyer, 8 paa Kramp, 4 paa O. N. Thorsen og 2

paa H. C. Jacobsen. Det seer ud som en Revolution imod Kramp, men hvorfor denne Revolution sattes i Scene, er det næppe muligt nu at udfinde. Langt blev Meyers Regimente dog ikke, i Juli s. A. valgtes Kramp paany til Formand. Meyer maatte vige for sin mere begavede og mere udviklede Collega; og hermed var hans reformatoriske Rolle væsentlig udspillet, nu fængsledes han af sit Haandværk og af, hvad der synes at have været hans særlige Opgave i Livet, at finde en Masse, der kunde bruges til Bordplader o. Lign. istedenfor Marmor. Men den Omstændighed, at han i 1840 med ikke ringe Tilslutning stod rede til at tage Styret, viser, at der var Brydning og Liv i Snedkernes Samfund.

Meyer var den endnu Unge, der grebes af Bevægelsen, men anderledes forholdt det sig med *Jens Christian Holst* († 1850), der var forholdsviis gammel. Han var Mester fra 1810 og stod som Veteranen, der havde gjort hele Felttoget med, men endnu ikke tænkte paa at trække sig tilbage. Allerede da Kunstflids-Meubelmagasinet dannedes (1818), stod han som Medindbyder, og da Snedkernes Fineerskæreri oprettedes (1828), blev han dets Formand, men væsentlig Betydning fik han først, da han i 1834 blev valgt til Snedkerlavets Oldermænd; han var nemlig ikke bange for at tage fat som saadan. Han var kun Oldermænd i 4 Aar, men i dem gennemførte han bl. A. Sagen mod Tømmermester C. G. Hüttmann, Stemplingen af Snedkernes Meubler til Værn imod Marchandiserne og endelig en ny Organisation af hele Snedkerlavet. Tiden brød sig underligt i hans Oldermændsperiode, thi medens de to første Sager aabenbart skrev sig fra Impulser, der tilhørte trykkede Lavstider, gjorde den sidste afgjort Front for en friere og lysere Nytid.

Tidligere var Lavet efter dets Lavsartikler af 1682 væsentlig bleven forestaaet af Oldermænd; ved Siden af ham, der fungerede i to Aar, fandtes kun 4 Kvartalsmestere, der skiftede hvert Kvartal, og ved særlige Leiligheder et saakaldet tredobbelt Amt, bestaaende af 24 Kvartalsmestere (de sidste?). Istedendfor denne mindre constitutionelle Ordning foreslog Holst i et tredobbelt Amt den 12. December 1834, at der fremtidig skulde vælges 4 Bisiddere, der fungerede i to Aar, at 4 efter Tour og Omgang hvert Kvartal

valgte Qvartalsmestere skulde paasee Lavets Tarv overfor Bønhaser og Fuskere*), og at endelig Lavet ved vigtigere Sager skulde repræsenteres af de 4 Bisiddere, de 4 Qvartalsmestere og 16 af Lavet for to Aar valgte Repræsentanter. Det var Tidens nye Tanker, som begyndte at røre sig, og Lavet fulgte ham. Ja da Lavet i 1836 havde gjenvalgt ham til Oldermann, gav det en Fæst til Ære for ham paa Enighedsværn, ved hvilken der blev afsunget et heelt Hæfte Sange, som J. C. Meyer havde skrevet til Dagens Forherligelse. Og da Holst i 1838 ikke ønskede Gjenvalg, besluttede Lavet at „offerere“ ham et Sølvbæger til Tak for hans nidkjære Virksomhed. Det var en den Gang enestaaende Begivenhed, og Bægeret blev ham overrakt af en Deputation bestaaende „af den ældste Mester i hver af Lavets 5 [Alders]klasser“.

Tiderne begyndte at forandre sig. Snedkerlavet gav Festmaaltider og Æresgaver. Der var igjen Penge mellem Folk, og medens Snedkernes Actieselskaber til Oprettelse af et Meubelmagasin og et Fineerskæreri, da de fremkom og længe efter, stod temmelig alene, vrimler det i 1840 og de følgende Aar med Actieselskaber af enhver Art, og den i 1838 stiftede *Industriforening i Kjøbenhavn* støtter Bevægelsen gennem den saakaldte mercantile Industriforening. Det er med andre Ord fuldt Alvor, og skjönt de fleste af de opstaaede industridrivende Actieselskaber ikke gik nogen lang eller lykkelig Fremtid imøde, er det stærke økonomiske Bølgeslag, der gav sig til Kjende ved dem, dog i høi Grad oplysende. I 1840 betaltes Actierne i Snedkernes Fineerskæreri, der lød paa 50 Rd., med ikke mindre end 240 Rd., og det endskjønt Skæreprisen var dalende. I Skæreriets første Tid tog det 6 Sk. for at skære en Kvadratfod, men i 1836 kun $2\frac{1}{2}$ Sk. De almindelige Conjunctioner vare stærkt opad gaaende, og paa denne Tid var det, at J. G. Lund traadte frem.

*) Bønhaser ere de i et Fag Oplærte (f. Ex. Svende), der uberettiget arbejde paa egen Haand i det, Fuskere ere uberettigede Arbeidere, som ikke ere knyttede til vedkommende Lav.

III.

Naar det ovenfor er sagt, at J. G. Lund som Snedker ligesom voxede op af en godt tilberedt, nærende Jordbund, og at hans Udvikling kan betragtes som en naturlig Følge af paa den ene Side lang Tids omhyggelig Bestræbelse for at ophjælpe det danske Snedkeri og af paa den anden Side alle Conjuncturers kraftige Opadgaaen ved hans Fremtræden, da er der nu gjort Rede for de her antydede Forudsætninger. Der kan imidlertid endnu spørges, hvorfor det just maatte blive ham, der i særlig Grad kom til at høste Frugterne af disse Forudsætninger, der jo vare fælles for alle Datidens Snedkere, og Svaret paa dette Spørgsmaal maa da blive, at han formeentlig i sig ligesom havde samlet alle de Egenskaber, som i lang Tid havde været eiendommelige for det kjøbenhavnske Snedkerlav: beskeden og naturlig Fremtræden, trofast Kjærlighed til sit Fag, blandet med virkelig Respect for Kunstens Fordringer til det og endelig udholdende Arbeidsomhed, forbunden med urokkelig Tro paa det gamle Ord: Hjælp dig selv, saa hjælper Gud dig.

Den fra jævn dansk Slægt stammende Lund, der ikke „reiste“ som Svend og ikke satte sin Fod i Udlandet, før han var over 40 Aar gammel, stemte godt overeens med Snedkerlavet, hvis Mesterprotocoller ikke vare førte paa Tydsk siden det 17de Aarhundrede, og hvis væsentlige Medlemmer i 1799 underkastede sig en til Fordeel for Lavshuusmagasinet vedtagen, saalydende Bestemmelse: „Enhver Interessent maa sælge saa mange Meubler hjemme, som han kan, men ikke averttere samme i Aviserne, hver eller hveranden Uge, da saadant forringer Priserne paa vore Meubler.“ Snedkerlavet forstod sig aldeles ikke paa at gjøre Reclame, og Lund stod hele sit Liv denne uhyggelige Kunst fjærn, han kjendte den ikke. Men derfor manglede hverken Lavet eller han Selvfølelse. Da Svenden *Lorentz Schalck*, der i 1786 havde arbeidet paa Christiansborg Slot under J. C. Lillie men for Øvrigt synes at have staaet i Spidsen for en Deel Uroligheder fra Svendenes Side, i 1795 ansøgte Cancelliet om at maatte blive Snedkermester uden Prøve, udtalte Lavet sig saa skarpt herimod („vi kan og vil aldeles

ikke modtage ham i Lavet“), at Magistraten efter bedste Evne søgte at dæmpe Indtrykket af dette overfor Enevoldskongen saa mærkelig dristige Sprog. Det betegnedes som „ubetænksomt“ og hjalp for saa vidt slet ikke, som Schalck ved kgl. Resolution af 24. April 1795 alligevel paaoctroieredes Lavet, men det viser, at dette allerede den Gang var i Besiddelse af den samme freidige Kraft, som vi senere oftere have truffet hos det. Lavet vilde helst saavel raade som hjælpe sig selv, og den samme bestemte Lyst til at staa paa egne Been træffe vi hos Lund, der i sin egen Virksomhed helst vilde udføre Alt selv.

Naar Lund gav en Svend Besked om et Stykke Arbeide, og denne havde en fra hans afvigende Mening om Maaden; paa hvilken Arbeidet skulde udføres, kunde det hænde, at han sagde: „Ja saadan kan De gjøre, naar De selv en Gang bliver Mester, men jeg vil nu nok have det gjort, som *jeg* siger“, og da Forfatteren heraf i 1880 til Brug ved Katalogen over Industriforeningens kunstindustrielle Udstilling med stort Besvær opnaaede et Par Linier fra ham om hans Virksomhed, fandtes der følgende Udtalelse i dem: „Værkstederne ere ledede af mig selv, i kunstnerisk Henseende er jeg selv den, der varetager dette“; det Sidste var endog understreget. Paa en mærkelig Maade var han allestedsnærværende i sin Forretning. Han modtog selv Bestillingerne, han tegnede selv, hvad der skulde tegnes til Værkstederne, og satte selv Svendene i Arbeide, og dog havde han, som vi senere skulle see, Tid og Leilighed til at forestaa forskjellige Tillidshverv. Her skulle vi endnu kun dvæle et Øieblik ved hans Benyttelse eller rettere Ikke-Benyttelse af kunstnerisk Assistance.

Selvfølgelig har Lund udført mange Meubler efter særlige Tegninger af danske Kunstnere, men karakteristisk for ham var det, at han var nok saa glad, naar han havde hjulpet sig uden disse. Ogsaa paa dette Punkt vilde han helst være selvstændig, og oplysende i saa Henseende er det, at han, første Gang han gav Møde paa en Verdensudstilling, 1862 i London, havde Mod til at udstille et stort Egetræs Buffetskab, som han selv havde tegnet. Han stode ubetinget paa sin Smag, og den var ogsaa betydelig

nok, til at han som Regel kunde det, skjønt de af ham componerede Meubler, saaledes som det her omhandlede Buffetskab, ofte lide af en vis Tunghed. I og for sig var han altsaa en passende Arvetager efter Snedkernes Kunstfids-Magasin, hvilket han, som ovenfor nævnt, overtog, men derfor fulgte han dog langtfra Magasinets Vedtægter i alle dets Punkter, f. Ex. ikke, naar det i disse (3die Cap. § 14) hedder: „Paa det Magasinet kan profitere Alt, hvad muligt er, skal det være Directurens Pligt, naar Leilighed gives, at besøge og consulere det kgl. Kunstacademie for at erhverve nye Kundskaber til Professionens Fremme og ikke at efterlade af og til at indbyde en eller anden af dets bestyrende Medlemmer til at tage Magasinet i Øiesyn for at bedømme, om noget mangler i Henseende til sammes Completering eller Forskjønnelse.“ Lund var ikke en Natur, der var egnet til at følge Andres Anviisninger og Raad, og hermed skulle vi gaa over til at see hans Udvikling, efter at han i 1841 var bleven Snedkermester.

Som ovenfor sagt, begyndte Lund smaat, men længe varede det ikke, før hans Værksted i Vognmagergade blev for lille. Hans Moder havde som ung været knyttet til den Holck-Winterfeldtske Familie, og hun maa have været endog meget afholdt her, thi da der nogen Tid efter, at hendes Søn havde etableret sig, stod et Bryllup i den eller dens nærmere Omgangskreds, gjordes der Bestillinger til Udstyret hos den unge Snedkermester. Det var en Begivenhed, og en Begivenhed, der opfordrede til Anstrængelse. Lund gjorde sig al mulig Umage, og Udfaldet blev saa tilfredsstillende, at han hermed lagde Grunden til sin senere saa udbredte Forbindelse med den danske Adel og de danske Godseiere. Da Tiderne bedredes, var der mange Herregaarde, som trængte til ny Udstyrelse, og den unge dygtige Snedkermester, der næppe har forlangt urimelige Priser, stod snart som selvskreven til Bestillingerne. Og som det gik ham paa Landet, gik det ham i Kjøbenhavn. Conjunctionerne tilsmilede ham, og han greb resolut til. Med den voxende Velstand voxede ogsaa Trangen til Forlystelser, og Georg Carstensen skabte Tivoli i 1843 og ikke længe efter Casino (1845). Det var Etablissementer, til hvilke der bl. A.

behøvedes Snedkerarbeide, og Lund fik sin Part af det ligesom af Arbeidet til Klampenborg Vandkuuranstalt (1844). Han begyndte i 1842 med kun to Snedkersvende, men i 1845 beskjæftigede han 25 og i 1846 endog 35.

Det maa have været en Glæde for ham at see sin Virksomhed voxe paa en saadan Maade. Det kunde imidlertid synes, som om dens rivende Væxt paa en vis Maade har taget Veiret fra ham, hvis det ikke snarere er et Charaktertræk hos ham, at han passede sin Dont uden at stille dens Resultater til Skue. Industriforeningen foranstaltede fire meget besøgte Julebasarer i Aarene fra 1841 til 1844, men kun paa een af dem, den, der i 1843 blev afholdt i en særlig dertil opført Træbygning paa Kongens Nytorv op imod Gothersgade, gav Lund Møde, og paa den Industriudstilling, som blev afholdt i 1844, mødte han med kun en eneste Gjenstand, en Lænestol af Mahognitræ. Det er først i 1852 paa Udstillingen paa Christiansborg Slots Ridebane, at han træder frem for det store Publicum som den betydelige Snedker, han allerede da var, og i Udstillingsberetningen hedder det da ogsaa: „Snedker J. G. Lund havde udstillet forskjellige større Meubler som: et gothisk Bogskab, en Mahogni Buffet, en Secretair o. s. v., der vare særdeles vel udførte og fortjente al Anerkjendelse for Stræben efter at levere Noget udover det Almindelige. Om der end i enkelte Henseender kunde udsættes paa Formerne, maa man dog paaskjønne det Præsterede end mere, fordi det er et Beviis for, at dog Nogle have Lyst til at anstrænge Kræfterne i en saadan Apledning, hvor den directe Fordeel kun er uvis“.

Det er den største Ros, som der blev nogen Snedker til Deel ved Udstillingen, og den betyder saa meget mere, som alle Kjøbenhavns bedre Snedkere deeltog i Udstillingen. *F. L. Wolff* var den, der stilledes nærmest efter Lund, han udstillede et Egetræs Bogskab og et Speil med Consol, begge i gothisk Stil. Dernæst vakte Snedker *N. Nielsen* en vis Opsigt med et Egetræs Bogskab, der var gjort uden Assistance af Billedskærer og Decoupeur og gik ud paa at vise, hvad Snedkeren kan udrette alene ved Høvlen. I Udstillingens sidste Dage fremstillede endelig *Hof-Stolemager*

C. B. Hansen et Palisandertræs Dame-Skrivebord i Rococo-Stiil; det var, som Beretningen siger, „det fra Londoner-Udstillingen bekjendte, høist forskjelligt omtalte“ Skrivebord, der, som den udtrykker sig, „ikke tillader nogen røsende Omtale, hvad Form og Anordning, men vel hvad Arbeidet angaaer“.

Lund gik uimodsigeligt i Spidsen for Danmarks Snedkere, og da Tæppet nu gik op for Verdensudstillingerne, skulde man tro, at han vilde ile med at give Møde paa dem, men han havde, karakteristisk nok, ingen Hast med at optræde paa den nye, store Arena, som de aabnede Adgangen til. Verdensudstillingerne i 1851 og 1855 gik hen, uden at han meldte sig som Deeltager. Det er, som om han selv først vilde see Udlandet og saa endda sunde sig lidt. 1853 besøgte han i Følge med sin Broder London og Paris og saa her for første Gang Udlandets store Forhold, der gjorde et stærkt Indtryk paa ham, men først i 1862 deeltager han i en Verdensudstilling.

Danmarks Deeltagelse i Verdensudstillingerne kan af let forstaaelige Grunde aldrig blive en saadan, at den for Alvor tildrager sig almindelig Opmærksomhed. Deeltagelsen har væsentlig kun Betydning for Danmark selv, der herved faaer Leilighed til at sammenligne og lære, og der er ingen Tvivl om, at den danske Meubelindustri har lært ikke Lidet herved. Da Verdensudstillingerne begyndte, var dens Deeltagelse i dem kun sparsom, den turde formeentlig ikke vove sig frem, men efterhaanden som Aarene gik, forandrede Forholdene sig.

Paa Udstillingen i London 1851 var det danske Snedkeri repræsenteret af Hof-Stolemager *C. B. Hansen*, der udstillede det ovenfor nævnte Dameskrivebord og en Lænestol, begge Dele af Palisander og i Rococo Stiil, og Snedkermester *N. Nielsen*, der udstillede det oven omtalte Egetræs Bogskab i gothisk Stiil. Det var en saare lille Repræsentation, og nogen Belønning blev der den heller ikke til Deel, men dog gavnede den, thi den vakte Omtale og Bevægelse. Nielsens Skøb, som han selv havde tegnet, er omtalt ovenfor, og hvad *C. B. Hansens* Bord angaaer, da begyndte Omtalen af det allerede, før det kom til London, thi den 6. Marts 1851 begjærede den Snedkersvend, der

det, *H. H. Hildebrandt*, at det maatte betragtes som en Deel af hans Mesterprøve, og med 11 Ja med 10 Nei blev det i Snedkerlavet bestemt, at det „paa Grund af, at det tillige maa betragtes som et Kunstarbeide, maa træde istedenfor den praktiske Prøve af et Dame-Bureau og antages som for saavidt aflagt Mesterprøve“*). Bordet blev ligesom Nielsens Skab udstillet igjen 1852 i Kjøbenhavn, og saavel disse Gjenstande som Wolffs og Lunds gothiske Bogskabe have muligviis foranlediget den Bemærkning i Udstillingsberetningen, „at flere af de paa Udstillingen fremsatte Meubler godtgjorde tilstrækkelig, at Smagen som oftest er paavirket af de mere og mere om sig gribende ställøse Former, som f. Ex. gennem slette udenlandske Meubeltegninger udbrede sig rundt om i Landet“. Hetsch, der deeltog i Bedømmelsen, sympathiserede, som ovenfor nævnt, kun med classisk tillempede Former**).

Efter den skete Begyndelse kunde man tro, at Deeltagelsen i den næste Verdensudstilling, 1855 i Paris, vilde være bleven livligere, men langtfra. Her mødte kun C. B. Hansen med et Egetræs Bogskab i gothisk Stiil og to Stole. En Stolemager repræsenterede altsaa Snedkeriet, og det synes næsten, som om Kjøbenhavns Snedkerlav har følt sin Standsære berørt heraf. Udstillere burde være Snedker, og den 5te December 1855 besluttede det „navnlig paa Grund af at det maa antages, at Hr. Hansen har repræsenteret Kjøbenhavns Snedkerlav ved et til Pariserudstillingen indsendt Snedkerarbeide, at optage ham som Mester i Lavet og som saadan indføre ham i dettes Protocoller, uden at han er-

*) Hans Henrik Hildebrandt havde fuldendt sin Mesterprøve den 24. Mai 1852; den bestod foruden Skrivebordet af en sammenstemt Dør og de befalede Tegninger.

***) C. B. Hansens Dameskrivebord, der blev kjøbt til Christiansborg Slot, afbildedes i de af Snedkernes Tegneforening udgivne Blade (1ste Saml. Bl. 48) og i *Official descriptive and illustrated Catalogue* (III, London, 1851, S. 1357); Wolffs Bogskab er afbildet i Folkekalender for Danm., 1853, S. 141; en af J. G. Lund 1852 udstillet Secretair er afbildet i Snedkernes Tegneforenings Blade (1ste Saml. Bl. 54).

lægger Indskud“*). Det Arbeide, til hvilket der sigtedes, var det ovenfor nævnte Bogskab; det var tegnet af Architect *C. V. Nielsen*, og i 1879 blev det kjøbt som Brudegave til Prindsesse Thyra. Nu var *C. B. Hansen* Snedker, men da den næste Verdensudstilling kom, udstillede han ikke. 1862 mødte i London: *Kunstflidslotteriet* med et Bogskab, et Skrivebord og en Stol, tegnede af *Heinr. Hansen* og udførte af Billedskærer *C. G. Wille*; Snedkermester *Ole Nielsen* i Odense med en Buffet og endelig *J. G. Lund* med en Buffet og et Par Stole.

Nu var Rococoens og Gothikens Tid forbi, det var Renaissancen, der herskede, og Kunstflidslotteriets Meubler roses som i alle Henseender dygtige og særdeles smagfulde Arbeider, men dog blev det væsentlig Lunds Buffet, der var tegnet af ham selv, som vakte Bevægelse her hjemme, saaledes som det kan sees af Snedkerlavets Protocol. Oldermænden, hedder det, „fandt sig foranlediget til i Protocollen at optage Følgende til Ihukommelse og Efterretning“, og nu følger et Uddrag af Berlingske Tidende Nr. 120 for d. 24. Mai 1862, i hvilket Lunds Skab „i Renaissancestil efter egen Tegning til en Værdi af henved 5000 Rd.“**) omtales, og hvori det videre hedder. „Denne store Opofrelse af Kræfter og Penge for værdigt at kunne repræsentere det danske Snedkeri paa Verdensudstillingen har mødt megen Paaskjønnelse hos Hr. Lunds Lavsbrødre, der i ham erkjende en Mand med sjeldén Kjærlighed for sit Fag, og som i en lang Række af Aar har øvet en heldig Indflydelse paa Snedkerhaandværkets Udvikling. For at give Hr. Lund et yderligere Beviis paa denne Anerkjendelse af Dygtighed og Virksomhed gaves ham i Søndags af c. 70 Deeltagere en festlig Diner paa Snedkernes Lavshuus“. Ved denne Leilighed skrev *P. Faber* en Vise.

Det er, som om Lavet har siddet inde med en vis Længsel efter, at en af dets Egne skulde udmærke sig

*) At *C. B. Hansen* samtidig feirede sit 25 Aars Jubilæum, omtales ikke i Lavsprotocollen, skjønt dette sikkert nok er Beslutningens Anledning.

**) Skabet er afbildet i *Illustr. Tid.* III, 1861—62, S. 225 og i de af Snedkernes Tegneforening udgivne Blade.

ved en Verdensudstilling, eller rettere blot gjøre Forberedelser til at udmærke sig, thi Udstillingen var omtrent lige bleven aabnet, da det hædrede Lund, og hvor dygtigt end Skabet var gjort, kom det ikke til at spille nogen fremragende Rolle i London. Men derfor var Lavets Hædersbeviisning dog fuldt fortjent, thi Lund var paa sin Viis Lavets første Mand, skjønt han ofte tavs og stille holdt sig tilbage, og derfor sang P. Faber ogsaa med Rette:

See Lund han er saa tavs en Mand,
Og dog vi tør nok sige,
Det Skab, der gik til Engelland,
Det finder knap sin Lige.

Det var Snedkerlavet, der hædrede Lund, og han var da ogsaa i særlig Grad knyttet til det og Alt, hvad det udrettede. Allerede i 1848 blev han ved Valg paa Repræsentanter i det Suppleant, i 1849 Medlem af en Comitee til Mesterstykkers Bedømmelse, i 1850 Repræsentant, og Aar for Aar blev han nu mere benyttet, f. Ex. 1856 i en Comitee til Ordning af det indbyrdes Forhold mellem Lavets Bestillingsmænd, og 1857 i en Comitee angaaende en Reform af Lavets Prøvestykker, til han endelig i October 1857 blev en af Lavets 4 Bisiddere, en Stilling, han bevarede, til han i 1871 trak sig tilbage. Nok saa betydelig er hans Virksomhed imidlertid i den af Lasenius Kramp stiftede *Forening til Kundskabens Fremme i Professionens Theori*, der for Øvrigt stod Lavet nær; den støttedes af det og havde Locale i dets Eiendom. I 1846 blev han Medlem af Foreningen, i 1857 dens Næstformand og i 1859 dens Formand, hvilket han vedblev at være til 1870, og i denne Tid laa han langtfra paa den lade Side.

Foruden sine Bestyrelsesmøder havde denne Forening ugentlige Sammenkomster, ved hvilke efter den oprindelige Plan nye Tegninger skulde fremlægges og discuteres, Maalet skulde være Belæring. Efterhaanden bleve Sammenkomsterne imidlertid udelukkende selskabelige, og Lund saaes da saa godt som aldrig ved dem — dertil havde han ikke Tid, men derimod interesserede Foreningens Skole ham, den laa ham paa Hjerte, og hvad der maa regnes ham særlig til For-

tjeneste, er, at han foranledigede, at Foreningen i 1865 foranstaltede en Fagudstilling.

Lunds første Udenlandsreise, der senere blev efterfulgt af flere, havde aabnet hans Øine for Meget, og da hans Forretning vedblev at gaa fremad, ønskede han større og hensigtsmæssigere Localer end tidligere. Han købte en Grund ved Gamle Kongevei, og her opførte han, hvad han behøvede, han fik Værksteder for baade Snedkere, Billedskærere, Dreiere, Forgyldere og Tapetserere m. m. foruden en Bolig, men Dampkraft tænkte han underligt nok ikke paa, skjønt han nu beskæftigede fra 70 til 100 Mand. I 1860 flyttede han derud, men først i 1866 fik han en Dampmaskine, der rigtig nok lige godt blev den første, der her til Lands anvendtes i Snedkeriets Tjeneste, og samtidig fik han Løilighed til ogsaa som den Første at faa sit Træ damptørret. Nu var hans Etablissement complet, og i October s. A. festligholdt han i sine nye Localer med synlig Glæde sit 25 Aars Jubilæum, til hvilket P. Faber igjen skrev en Vise til ham: „Fra Svendene, da han havde faaet den nye Maskine“. Lund gik fremad, og han viste ved det til Udstillingen i London 1862 sendte Skab, hvad hans Etablissement i sin nye Skikkelse formaaede, men han var ikke tilfreds med selv at gaa frem, han vilde have, at hele Snedkerstanden skulde gaa frem, og da han troede paa Udstillingernes Nytte i saa Henseende, foreslog han allerede i 1863, at Snedkerforeningen skulde foranstalte en Udstilling, men først i 1865 blev hans Ønske virkeliggjort. I Mai 1865 udgik Indbydelsen, og fra den 9. til den 21. September stod den aaben. Den havde Locale i Casino og talte 36 Deeltagere*).

Der er ingen Tvivl om, at denne Udstilling har gjort Nytte. Paa den tjente bl. A. det unge Firma *Severin & Andreas Jensen* sine Sporer, det fik Sølvmedaille sammen med Lund, J. C. Meyer o. fl. Og samtidig fik Snedkerhaandværket gode Impulser fra andre Sider. Den efter Frederiksborgs Brand i 1860 oprettede *Bortlodning af inden-*

*) En længere Anmeldelse af denne Udstilling af Ph. Weilbach findes i Fædrelandet 1865 Nr. 222.

landske Kunst- og Kunstflidsarbeider (i daglig Tale kaldet Kunstflidslotteriet eller Frederiksborglotteriet) skabte et Sammenarbejde mellem Kunst og Haandværk, som befrugtede i vide Kredse, og af stor Betydning bleve ogsaa de omtrent samtidige Bestræbelser for at skjænke de til nye Hjem bortdragende Kongedøtre en Række Brudegaver, der paa værdig Maade kunde minde om deres Fødeland. Lund har sikkert været glad over disse Bevægelser, og det saa meget mere, som de strax tog ham selv i Arbejde. Den første Udstilling, som Kunstflidslotteriet deeltog i, var en Udstilling i Malmø 1861, og paa den vakte et Meublement til et Damecabinet, tegnet af Theatermaler *C. F. Christensen* og udført af *J. G. Lund*, særlig Opmærksomhed. Og som Brudegave til Prindsesse Dagmar udgik fra Lunds Etablissement i 1866 et i alle Henseender fuldendt Ibentræs Bogskab, prydet med Sølvornamenter*). Det var tegnet af *Heinr. Hansen*. Nu var den danske Meubelindustri en heelt anden end i 1851, og da der paany stævnedes til en Verdensudstilling, i Paris 1867, holdt denne Industri sig ikke længer sky tilbage, og særlig Lund fik ved denne Udstilling ikke Lidt at gjøre.

De Comiteer, der havde forestaaet Danmarks Deeltagelse i de tre første Verdensudstillinger, vare udnævnte af Regeringen, og saaledes syntes det ogsaa at skulle blive med Hensyn til Udstillingen i 1867, men da Rigsdagen kun vilde bevilge 24,000 Kr. til Danmarks Deeltagelse i den, medens der forlangtes 30,000 Kr. mere, ønskede Indenrigsministeren ikke at have med Sagen at gjøre. Industriforeningen maatte træde til, og saavel i dens forberedende Udvalg som i dens endelige Comitee indvalgtes Lund, der siden 1863 havde haft Sæde i Foreningens Repræsentantskab. Han gjorde, hvad han formaaede, for at den danske Afdeling kunde blive smuk og god, han overtog at udføre hele Installationen efter *Heinr. Hansens* Tegning, og paa Udstillingen mødte han med en Række fortræffelige Meubler, blandt hvilke et Speil i Ibentræs Ramme med tilhørende Salonmeubel i rig Renaissancestil efter *Heinr. Hansens*

*) Det er afbildet i *Illustr. Tid.* VIII, 1866—67, S. 419.

Tegning nød den Ære at blive kjøbt af South Kensington Museet i London.

Lund stod imidlertid langt fra alene. Af danske Udstillere i Meubelafdelingen fandtes endnu Billedskærerne *T. Almind* og *N. V. Fjeldskov*, Hof-Stolemager *C. B. Hansen*, Snedkerne *Severin & Andreas Jensen*, *J. H. Molter* og *T. Ottesen* samt endelig *Kunstflidslotteriet*, og dette sidste vakte en vis Opsigt. Foruden en Deel Meubler i Christian IV's Stuil udstillede det nemlig en Portal til Bedestolen i Frederiksborg Slot, Alt efter Tegning af *Heinr. Hansen* og udført af fortrinlige industrielle Kræfter*), og South Kensington Museet vilde kjøbe Portalen, som imidlertid ikke kunde sælges. Lotteriet fik en Sølvmedaille, Lund og Brødrene Jensen hver en Broncemedaille og Ottesen et Hædersdiplom. Det var den fyldigste og bedste Repræsentation af dansk Snedkerarbeide, der hidtil var viist paa en Verdensudstilling, og da en lignende Repræsentation fremkom 1873 paa Verdensudstillingen i Wien, lagde man Mærke til den. I den officielle franske Beretning om denne Udstilling roses de danske Meubler endog særdeles meget, og Lund faaer sin Part af Rosen. Men den saaledes gjorte Begyndelse blev dog ikke fortsat. Paa Udstillingen i Paris 1878 var der kun et mindre Antal danske Meubler tilstede, og Grunden hertil var en ikke uberettiget Opposition mod de saa hyppigt gjenkommende Verdensudstillinger. 28 større kjøbenhavnske Industridrivende, og imellem dem Kjøbenhavns tre største Meubeletablissementer (Lunds var det ene af dem), erklærede i Januar 1877, at de ikke vilde udstille, med mindre Staten overtog en langt større Part af Udgifterne ved Danmarks Deeltagelse end hidtil. De fordrede et Statstilskud af 250,000 Kr., og da et saadant Beløb ikke bevilgedes, udstillede de ikke.

I den Udstillingsperiode, som daterer sig fra 1851, var det imidlertid ikke alene Verdensudstillingerne, som lagde Beslag paa de kjøbenhavnske Industridrivende. De maatte ogsaa deeltage i forskellige svenske Udstillinger, og saaledes

*) Snædkermester *C. R. Langballe* i Hillerød, *Severin & Andreas Jensen*, Decoupeur *C. Rønne*, Billedskærer *C. G. Wille*, *J. G. Schwartz & Søn*.

deeltog J. G. Lund, selvfølgelig med Hæder, i ikke mindre end tre Udstillinger i Malmø (1861, 1865, 1881) og een i Stockholm (1866). Fra 1861 til 1868 har han i det Hele, og med ham en Række andre Industridrivende, deeltaget i ikke mindre end 7 Udstillinger, nemlig: 1861 i Malmø, 1862 i London, 1865 i Malmø og Meubeludstillingen i Kjøbenhavn, 1866 i Stockholm, 1867 i Paris og 1868 i Nakskov. — En saadan stadig Udstillen kunde blive trættende, ikke at tale om, at den var kostbar, men Lund synes dog ikke at være bleven træt. Som ovenfor nævnt var det ham, der i Snedkernes Tegneforening gennemførte den københavnske Snedker-Udstilling i 1865, og Aaret efter var han i Industriforeningen virksom for, at der i 1869 skulde afholdes en nordisk Udstilling i Kjøbenhavn. Maalet naaedes imidlertid ikke — først i 1872 kom Udstillingen i Stand, men i de mellemiggende Aars talrige Forhandlinger tog Lund levende Deel, ja han udarbejdede endog selv et Forslag til en Udstillingsbygning, som rigtig nok slet ikke blev antaget, og da Udstillingen endelig kom, fik han ikke nogen særlig Indflydelse paa dens Ordning, men derfor mødte han dog lige velvillig og lige vel rustet paa den. Lund kunde, naar han mødte Modstand, blive hæftig og fare op, men han gjemte ikke paa sin Vrede, og hvem mindes ikke med Glæde hans fortræffelige Udstyring og Decoration af det Rum, der paa Udstillingen benyttedes som Kongens og Dronningens Aftrædelsesværelse; det var hans Udstilling.

Lund interesserede sig, som det heraf vil fremgaa, levende for Udstillinger, han maa have tillagt dem stor opdragende Indflydelse, og i saa Fald bliver hans Virksomhed for dem kun en Conseqvens af hans Interesse for Ungdommens tekniske Uddannelse, som han viste navnlig i Snedkernes Tegneforening. I 1868 deeltog han i Industriforeningen i denne Forenings Forhandlinger med Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet om en udvidet teknisk Underviisning, og han var een af de Haandværkere, der i det samme Aar støttede Architekt *V. Klein* ved Oprettelsen af den nye Haandværkerskole. Den distrait, ikke sjelden skarpt talende Lund tænkte ofte mere paa Andre, end det strax syntes, og et lille betegnende Træk er det, at han ved

Udstillingen i Kjøbenhavn 1872 lod trykke en næsten minutius Redegjørelse for, hvem der havde arbeidet med paa de Meubler, han udstillede. Han vilde ikke have Æren alene, og han vilde i det Hele ikke have Ære, naar der knyttede sig noget Usandt til den. Ligeftrem og djærv, som han var, forstod han ikke at sætte Noget, der vedrørte ham selv, i Stiil. Han havde Intet imod at deeltage i Industriforeningens Udstilling i Sommeren 1880, skjønt han paa den Tid var stærkt optagen af Monteringen af Kongens nye Skib „Dannebrog“, men det var næsten ikke muligt til Katalogen at faa nogen Oplysning fra ham om hans Virksomhed. Derpaa lagde han ingen Vægt, Meublerne vare Hovedsagen, men dem, d. v. s. sit Arbeide, elskede han ogsaa, og som han selv var utrættelig arbeidsom, kunde han i denne Retning forlange Meget af sine Medarbeidere.

At han selv var udholdende til det Yderste, fremgaaer af Meget, og som et enkelt Træk kan det erindres, at da der en Gang ved Vintertid blev bestilt en Ligkiste hos ham af en adelig Familie, som han stod i nærmere Forbindelse med, og det holdt haardt med at faa den færdig, lod han Wienervognen, der om Eftermiddagen før Begravelsen skulde bringe ham til Bestemmelsesstedet flere Mile ude i Landet, kjøre tom afsted; han blev ved Arbeidet og kjørte endelig i den kolde Vinternat med paa Blokvognen, der langsomt bragte Kisten til Begravelsesstedet. Da dette tildrog sig, boede han paa Gamle Kongevei og var altsaa forlængst en velstaaende Mand foruden Hof-Snedker og Borgerrepræsentant, men deraf lod han sig ikke genere. Han var og blev en Arbeidets Mand. I Arbeidet levede han, og derfor spiller han ingen Rolle i de større Begivenheder, som bevægede den danske Haandværksstand i hans Tid; her sigtes særlig til Bevægelsen i 1848 og til Næringsfrihedens Indførelse i 1857.

Hvad Bevægelsen i 1848 angaaer, da havde den som bekjendt to Sider, den ene havde Fædrelandet til Maal, den anden Friheden, og den første kan eftervises i Snedkerlavets Protocol. Den 7. April 1848 udtager Lavet 300 Rd. af sin almindelige Beholdning samt 400 Rd. af Ligkassens, og disse Beløb stilles til Krigsministerens Raadighed. Saa-

ledes gjorde Alle den Gang i glad Patriotisme, man tilbød Regeringen endog Heste og Skibe; Pianofortefabrikant *C. C. Hornung* skjænkede sit nyeste og bedste Flygel. Man brusede vældigt op imod Alt, hvad tydsk var, og derfor er det naturligt den 29. April 1848 at see Spørgsmaalet om eventuelt at afskedige alle tydske Svende komme for. Den 3. September 1849 er der endelig Tale om Forberedelser til Ære for Troppernes Hjemkomst. Den vældige nationale Bølge, der gik lutrende og rensende hen over Samfundet, greb ogsaa Lund, men han var bevæget, ikke bevægende, og dette Forhold træder endnu stærkere frem overfor Bevægelsens anden Side, hvis Maal var „Friheden“. Han var med i Toget, som den 21. Marts drog til Christiansborg Slot, men udover Ønsket om, at det despotiske Enevælde maatte forsvinde, saae han næppe.

Det kunde synes, som om ogsaa Frihedsbevægelsen havde sat sig et, rigtig nok kun svagt, Spor i Snedkernes Lavsprotocol. Thi da det under 3. Marts 1848 indføres i den, at „Snedkersvend“ *H. P. Frederiksen* begjærer at gjøre Mesterprøve, underskriver han sig „Fineerskærer og *Borger*“. Man kunde strax tro, at dette „Borger“ var det franske *citoyen*, men det er det, nærmere beseet, ikke. Det er blot en Pointering overfor det conservative Lav af, at han, der ganske rigtigt var Snedkersvend, endnu var noget mere. Under 22. October 1842 havde han faaet kgl. Bevilling til med Maskinkraft at bearbejde alle Træsorter ved Savning og Skæring, og den 31. December s. A. havde han taget Borgerskab*). Det var denne sin Stilling, han ønskede anerkjendt, saa meget mere som han tidligere havde følt, at den ikke havde Lavscours. I 1846 havde han ikke kunnet blive Medlem af *Haandværkerforeningen*, da den kun maatte bestaa af Haandværkere, „som efter aflagt Prøve havde vundet Mesterret“. Frederiksen skulde imidlertid aldrig

*) Efter at have udlært hos Snedkermester A. Madsen blev Frederiksen, 17 Aar gammel, Svend den 30. September 1827. Det af ham oprettede Fineerskæreri Phønix bag Børsen blev det 4de i Kjøbenhavn. De tidligere bestaaende vare Brødrene Petersens, Snedkernes og P. C. Hansens, det sidste, der laa i Sølvgade (nu Nr. 12), var oprettet 1839.

blive Haandværker i den her omhandlede Betydning. Det af ham forestaaede Fineerskæreri, der eiedes af et Actieselskab, bleven nedlagt i 1847, og da den Virksomhed, han derefter vilde slaa ind paa, krævede visse Forberedelser, vilde han benytte Tiden til at gjøre Mesterstykke. Tegningerne til det bleve da ogsaa baade gjorte og antagne, men da meldte „Martsdagene“ sig, der mægtigt greb ind paa saa mange Punkter, og da saa tilmed andre Omstændigheder, der ændrede de lagte Planer, stødte til, blev Mesterprøvens Afslutning udsat, for tilsidst at blive opgiven.

Frihedsbevægelsen har herefter ikke sat sig noget synligt Spor i Snedkernes Lavsprotocol, og dog fulgtes den ivrigt af en Række navnlig yngre Haandværkere, der endog personligt greb ind i den, og flere af dem stod J. G. Lund nær. Under et kortere eller længere Ophold i Paris havde de navnlig gennem Arbejderbladene *l'Atelier* og *Fraternité* indsugt de franske Friheds- og Lighedsideer. De samledes om den i October 1847 stiftede *Haandværkerdannelsesforening*, og dens første Secretair var Lunds Skolekammerat og Ven, Typograf *J. R. Dein*. Lund havde i det Hele, som antydtes, ikke faa Tilknytningspunkter i denne Forening, men derfor lod han sig dog, betegnende nok, ikke rive med. Han var Medlem af Foreningen, men Dein troer aldrig at have seet ham i den, og dog var den Tid, da Dein var dens Secretair, vist nok dens interessanteste Tid. Han forlod Kjøbenhavn efter Martsdagene i 1848 for at blive Bogtrykker og Bladudgiver i Maribo. Skal man præcisere Lunds Standpunkt, har han vel nærmest sympathiseret med den fra Industriforeningen udgaaende mere moderate Frihedsstrøm. Tømmermester *H. H. Kayser* blev i 1848 Industriforeningens Formand.

Lund holdt sig tilbage, og det Samme gjorde han utvivlsomt i den Bevægelse, der gik forud for Næringslovens Emanation i 1857. Den ved Lasenius Kramps Bestræbelser i 1840 dannede *Haandværkerforening* repræsenterede Modstanden mod Tidens truende Tendens til at ophæve alt Lavsvæsen, og for bedre at værges sig i den bestandig hidsigere Kamp knyttede den Alliancer. Den søgte at organisere Modstanden ved at sætte sig i Forbindelse med Kjøbenhavns samtlige Haandværksslav, og den hen-

ogsaa til Snedkerlavet. Den 5. Juli 1856 kom Foreningens Henvendelse til Behandling her, og Lavet var i alt Væsentligt enigt med Foreningen, man vilde sende en Delegeret til Sagens endelige Behandling i den, og da der derpaa som skikkede til denne Post forslagsviis nævntes tre Mestere, var Lund den ene af dem. Ved det endelige Valg 6 Dage efter fik Snedkermester *J. Cortsen* imidlertid 48 Stemmer, medens Lund kun fik 2, og heri ligger formeentlig en Dom over disse Mænds forskjellige Stilling til Sagen. Lund var den Gang ikke Medlem af Haandværkerforeningen, han blev det først i Januar 1859, altsaa efterat Næringsloven var en afgjort Kjendsgjerning. I Haandværkerforeningen blev han for Øvrigt efter sin Indtrædelse benyttet som Medlem af Comiteen for Opførelsen af „Alderstrøst“.

Var Lund saaledes endog stærkt tilbageholdende i alle Anliggender, der ikke directe vedrørte hans Fag, var han, som tidligere viist, ikke bange for at spille en Rolle ved f. Ex. Snedkerlavets indre Begivenheder. Da Lavet den 10. October 1868 feirede en 100 Aars Fest (det var 100 Aar siden, at Forhuusbygningen i dets Eiendom i Grønne-gade var bleven opført af Lavet), benyttedes den ganske naturligt til en Hædersbeviisning for Lavets mangeaarige dygtige Oldemand, Snedkermester *O. N. Thorsen**), og medens *J. Cortsen* ved denne Leilighed talte for Oldemanden, talte *J. G. Lund* for Lavet og dvælede ved dets Tilstand og Udvikling i det svundne Aarhundrede.

Efter at Næringsloven var traadt i Kraft, vedblev Lavet dog at bestaa, som det bestaaer endnu den Dag idag, men den 17. Januar 1862 fik det nye Love, efter hvilke dets Formaal var „efter bedste Evne at virke til nyttige Kundskabers Udbredelse, Haandværket vedkommende, at drage Omsorg for saa vidt muligt, at Ungdommen, som anbetroes til Oplærelse, bliver underviist i Tegning og, hvad der i Øvrigt kan være den gavnligt, og at paasee, at Svendepreven, hvis den bestemmes, udføres efter de Regler, som nu ere gjældende eller senere maatte fastsættes.“ Det er naturligt, at

*) Han blev Oldemand den 11. Juli 1856 efter *J. C. Schwartzlose* og vedblev at være det i noget over 18 Aar til den 8. September 1874, da den nuværende Oldemand *J. Carstensen* valgtes.

Lund, der den Gang stod som Formand i Tegneforeningen, herefter maatte føle sig særlig vel tilpas i Lavet, men Tid efter anden kom der baade nye Spørgsmaal og nye Personer frem. Lovene revideredes i 1871, og da der i December 1871 første Gang foretoges Valg efter de nye Love, der bl. A. ophævede Bisidderværdigheden og indførte 12 „Medbestyrere“, undsløg Lund sig for at modtage det paa ham faldne Valg som Medbestyrer. Han havde den Gang været Bisidder i 14 Aar.

Lund var ikke gammel endnu, han gik den Gang i sit 58de Aar, men naar han desuagtet omtrent samtidig trækker sig tilbage som Formand i Tegneforeningen (1870*) og som Repræsentant i Industriforeningen (1873), tør det vel formodes, at det har været for at samle sine Kræfter om sin stadig voxende Forretning, i hvilken han, som ovenfor antydet, selv var baade Chef, Mester og Tegner. Og at han trak sig tilbage af en saadan Grund, og ikke fordi hans Medborgeres Tillid paa nogen Maade svigtede, kan bl. A. sees deraf, at han i 1871 udnævntes til Æresmedlem af Tegneforeningen (den havde tidligere kun haft to saadanne, dens Stifter Lasenius Kramp samt Architect og Professor J. H. Nebelong), ligesom deraf, at han fra 1859 til sin Død stadig gjenvalgtes til Borgerrepræsentant.

Fordi Lund i 1871 trak sig tilbage fra Snedkerlavet, forsvinder han dog ikke heelt af dets Annaler. Der kom nemlig Begivenheder, som kaldte alle Mand under Fanen. De nye Forhold paa Næringsvæsenets Omraade havde fremkaldt et her til Lands tidligere uanet Svælg mellem Mesterklassen og Arbejderne, og i 1872 kom det til et Sammenstød for Snedkernes Vedkommende. 1849 henvendte Snedker-svendene sig til Mesterne med Ønsket om nogle bestemt formulerede Forandringer i Lavets Indretning, og saa conservative vare de endnu den Gang, at det sidste Punkt i deres Forslag lød saaledes: „Da Oldermændene varetager saavel Mesternes som Svendenes Tarv, saa formene vi, at der bør indrømmes disse en forholdsmæssig Andeel i Oldermænds-Valget“, men herpaa vilde Mesterne aldeles ikke ind-

*) Hans Efterfølger i denne Post er Stolemagermester **P. L. Rønne.**

lade sig, og det er i det Hele en Kjendsgjerning, at Frihedens Indførelse her i Landet lod et Modsætningsforhold mellem Arbeidsgivere og Arbeidere fremtræde, som man tidligere havde været blind for. Under disse Forhold er det naturligt, at Snedkersvendene, der hidtil havde været deelt i to Leire, de danske og tyske eller, som de i Almindelighed kaldtes, de gifte og ugifte, sluttede sig sammen; fra den 1. Januar 1862 optræde *De forenede Snedkere af 1862*. Men dette var ikke nok til at fremkalde en Bevægelse, der maatte komme noget Andet til, og det var den socialistiske Rørelse, som naaede Landet i 1870. Bygningssnedkersvendene, der dannede en særegen Fagforening, udarbejdede en Priiscourant, mod hvilken Mesterne udarbejdede en anden, og da Enighed ikke var til at opnaa, lukkede 28 Mestere i Januar 1873 deres Værksteder, medens Svendene paa deres Side oprettede en Productionsforening. Allerede i Februar s. A. synes Svendenes Priiscourant dog væsentlig at være trængt igjennem, og Forholdet udvikler sig nu saaledes, at man i 1875 for Alvor enes om en Priiscourant, ligesom der i October s. A. organiseres en „Bygningssnedkernes Voldgiftsret“, der for Øvrigt kun virkede i to Aar.

Bevægelsen blev imidlertid ikke staaende ved Bygnings-snedkerne. Ud paa Sommeren 1873 gjærede det mellem Meubelsnedker-Svendene, hvorfor Lavets Meubelsnedkere den 28. August 1873 samledes for at discutere Forholdene, og Resultatet blev Nedsættelsen af et Udvalg paa 7 Medlemmer, af hvilke Lund blev det ene. Paa 6 Værksteder blev derefter Arbeidet nedlagt, men ogsaa i denne Green af Snedkerhaandværket kom man forholdsviis hurtigt til Overenskomst; den 4. Januar 1874 kunde det nedsatte Udvalg meddele, at dets Hverv var til Ende. Uden at være særlig fremtrædende havde Lund gjort, hvad han kunde, men han saa med en vis Haan ned paa hele den socialistiske Bevægelse. Han, der ved flittigt og anstrængt Arbejde havde skabt sig selv sin Stilling og sin Formue, forstod ikke de stærke Raab imod Samfundets Organisation, det skulde da være, at han ønskede Forholdene fra før 1857 deelviis tilbage. Der ligger ligesom en Antydning heraf i de Ord,

han sagde i „Arbejderforeningen af 1860“, da denne den 17. December 1880 havde indbudt til et Møde til Drøftelse af det af Regeringen i Rigsdagen fremlagte Forslag til en Lærlingelov. Men hvorom Alting er, staaer det som et Factum, at den socialistiske Bevægelse ikke i Praxis naaede til hans Værksteder; han havde her en Stab af gamle Arbeidere, som han kunde stole paa, ligesom de igjen stode paa ham.

Lund var, som oftere fremhævet, en Arbeidets og en Handlingens Mand, men at forhandle eller discutere forstod han ikke, dertil vare hans Evner ikke anlagte og hans noget cholericke Temperament ikke skikket. Det er derfor med en vis Forundring, at man seer ham foreslaaet og valgt til Borgerrepræsentant i 1859, og det sees da ogsaa, at medens Kunstdreier *J. A. Schwartz*, den Haandværker, der valgtes samtidig med ham, fik 658 Stemmer, blev Lund kun valgt med 526 eller det laveste seirende Stemmeantal*). Men een Gang valgt, er det ganske naturligt, at han senere stadig gjenvalgtes, thi om hans Hæderlighed, Selvstændighed og praktiske Syn kunde der kun være een Mening. Og over dette Tillidshverv var Lund da ogsaa særlig glad, skjønt det spillede ham det Puds, at han i det bevægede Aar 1863 kom til at medvirke i en storpolitisk Act. Da Kjøbenhavns Communalbestyrelse den 17. November 1863 *in pleno* henvendte sig til Kong Christian IX med en Adresse, hvori der udtaltes et bestemt Ønske om Novemberforfatningens Underskrift, var Lund med, og han kom herved paa en vis Maade til at være utro imod den Optræden, han tidligere havde viist i lignende Tilfælde. Det bliver imidlertid herved klart, at han i politisk Retning væsentlig har tilhørt det national-liberale Parti, og hans Optræden i 1848 og i 1857 ligesom hans Candidatur til Borgerrepræsentant kan da muligviis forklares herudaf.

Vi ere herved væsentlig komne til Ende med vor Ud-

*) Efter Lund havde Snedkermester *J. Cortsen* 425 Stemmer. Cortsen havde fra October 1856 været Bisidder i Snedkerlavet og fra November 1856 Næstformand i Haandværkerforeningen.

sigt over Lunds Virksomhed og skulle endnu kun meddele nogle faa afsluttende Bemærkninger.

Lunds Ægteskab var barnløst, og da hans i Øvrigt fortræffelige Hustru, tiltrods for hans Virksomheds raske Væxt vedblev at see Alt i samme Lys, som da hun i 1842 blev gift i smaa Forhold, knyttedes Lund til en livlig Kreds fra Skydebanen, og i 1867 feirede han her sit Sølvbryllup med en stor Fest. P. Faber var en af Vennerne fra Skydebanen. — Den 31. Marts 1868 døde hans Hustru i sit 61de Aar, og den 21. Mai 1869 ægtede han hendes 23 Aar yngre Søster, *Martine Thanning*, der den 18. November 1871 skjænkede ham en Dreng og en Pige, for selv 5 Dage efter at afgaa ved Døden. Det var tunge Dage, men Lund arbejdede om muligt endnu ivrigere end før, nu havde han jo Børn, som han hidtil havde savnet, at arbeide for, og paa hans gamle Dage fik hans Arbeidslyst en Concurrent i hans Kjærlighed til Sønnen og Datteren. Han saae dem blive 10 Aar gamle, men saa lukkedes hans Øine. Han døde den 27. Mai 1882 efter kort Tids Sygdom.

Af ydre Hædersbeviisninger opnaaede Lund at faa Titeln Hofsnedker (1868) og at blive decoreret med Fortjenstmedaillen i Guld (1869), men endnu betydningsfuldere turde det Eftermæle være, han har faaet som Snedker. En af den Afdødes Colleger har med Beundring udtalt, at de Meubler, der udgik fra Lunds Værksteder, vare saa forsvaret og saa fortrinligt gjorde lige ned til de mindste Smaating, at han vilde paatage sig at kjende dem, hvor han traf dem. For en Forretning, der har udsendt Tusinder og atter Tusinder af Meubler, betyder en saadan Ros noget Overordentligt, og den Mand, der har forestaaet en saadan Virksomhed, fortjener nok, at hans Navn knyttes til et Afsnit af det danske Snedkeris Udvikling. Han var Snedker og intet Andet, paalidelig mod sine Arbeidere og paalidelig mod sine Colleger, agtet til alle Sider og fuldt ud en Type paa en dansk Haandværker, saaledes som han bør være. Som Haandværker var han udadelig, men hans Kræfter slog ikke til overfor Renaissancetidens store Maal, at være baade Kunstner og Haandværker paa een Gang, saaledes som han maaskee selv en Gang imellem troede.

Sluttelig skal det her endnu fremhæves, at J. G. Lund er et endog fortrinligt Exempel paa, hvorledes en flittig, nøisom og samvittighedsfuld Mand ved egne Kræfter kan arbeide sig op til en efter vore Forhold betydelig Stilling. Gid han maa faa mange Efterfølgere.

